

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Nové formy závěrečných prací vysokoškolského studia

New forms of final theses of university studies

Tomáš Kutil

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Svobodová, Ph.D.

Studijní program: Andragogika a management vzdělávání

Odevzdáním této diplomové práce na téma Nové formy závěrečných prací vysokoškolského studia potvrzují, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužil nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. dubna 2025

Děkuji doktorce Zuzaně Svobodové za vedení práce a děkanovi docentu Antonínu Jančaříkovi a proděkance doktorce Veronice Laufkové za přínosné expertní rozhovory, dále 73 vyučujícím, kteří vyplnili dotazníkové šetření.

ABSTRAKT

Práce zjišťuje názory pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy na účel psaní bakalářské práce, používání nových charakterů bakalářských prací na jednotlivých katedrách a na rozsah diplomových prací. Zaměřuje se na to, jaké hlavní přínosy a jaká rizika vyučující vnímají v souvislosti se zaváděním nových forem závěrečných prací, jako jsou například portfolia. Konkrétně se ptá na tyto podvody: plagiátorství ghostwriting a využití umělé inteligence. Zároveň zkoumá, jaké další možnosti by mohly být v budoucnu při ukončování vysokoškolského studia zvažovány. K tomu nabízí pohled na různé žánry závěrečných prací na vybraných českých univerzitách.

V praktické části práce je využit kvantitativní výzkum. Šetření proběhlo formou online dotazníku distribuovaného mezi vyučující napříč katedrami fakulty. Kvantitativní data doplňují rozhovory s experty, kteří stáli u zavádění nových charakterů bakalářských prací. Byl realizován strukturovaný rozhovor s děkanem a polostrukturovaný rozhovor s proděkankou fakulty.

Výsledky ukazují, že nové charaktery závěrečných prací mohou lépe reflektovat profesní orientaci studijních programů a naplňovat požadavky legislativy a strategie vzdělávací politiky ČR. Portfolia jsou vnímána jako přínosná zejména z hlediska rozvoje kompetencí studentů a jejich lepšího propojení s praxí. Výzkum sleduje, zda portfolia dokáží více motivovat studenty k samostatnému a smysluplnému psaní. Práce zároveň upozorňuje na potřebu metodické podpory a dalšího výzkumu v této oblasti.

KLÍČOVÁ SLOVA

bakalářské práce, charaktery, portfolio, projekt, rámcové požadavky, motivace, kompetence

ABSTRACT

The thesis investigates the opinions of the academic staff of the Faculty of Education at Charles University regarding the purpose of writing a bachelor's thesis, the use of new types of bachelor's theses across individual departments, and the appropriate length of diploma theses. It focuses on the main benefits and risks perceived by educators in connection with the introduction of new formats such as portfolios. Specifically, it examines concerns related to academic misconduct, including plagiarism, ghostwriting, and the use of artificial intelligence. It also explores other potential formats that could be considered in the future for completing higher education studies. To provide a broader context, it offers an overview of various types of final papers at selected Czech universities.

The practical part of the thesis uses quantitative research, conducted through an online questionnaire distributed to academic staff across faculty departments. The quantitative data is supplemented by expert interviews with individuals involved in implementing the new bachelor's thesis formats. A structured interview was conducted with the Dean, and a semi-structured interview with the Vice-Dean of the Faculty.

The results show that the new thesis characters can better reflect the professional orientation of study programmes and fulfil the requirements of Czech legislation and educational policy strategies. Portfolios are perceived as particularly beneficial in terms of developing students' competencies and enhancing the connection between theory and practice. The research explores whether portfolios can serve as a motivating tool for students to write more independently and meaningfully. The thesis also emphasises the need for methodological support and further research in this area.

KEYWORDS

bachelor thesis, characters, portfolio, project, framework requirements, motivation, competency

Obsah

Úvod	7
Teoretická část práce	9
1 Historický kontext závěrečných prací	9
2 Vymezení základních pojmů	12
2.1 Kompetence	12
2.2 Kompetence v dokumentech Evropské komise a výzkumech.....	14
2.3 Motivace	17
2.4 Potřeby vzdělávání	19
3 Legislativa a strategie České republiky	20
3.1 Strategický záměr ministerstva pro oblast vysokých škol.....	21
3.2 Rámcové požadavky na studijní programy, jejichž absolvováním se získává odborná kvalifikace k výkonu regulovaných povolání pedagogických pracovníků	23
4 Nové charaktery závěrečných prací na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy	25
4.1 Rozsah a inovace závěrečných prací	25
4.2 Vzorové charaktery bakalářských prací a metodika.....	28
4.3 Využívání charakterů bakalářských prací na jednotlivých katedrách	30
5 Nové formy závěrečných prací na vybraných českých univerzitách	32
6 Plagiátorství závěrečných prací	36
Empirická část práce.....	39
7 Metodologie výzkumu.....	39
7.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky	39
7.2 Představení výzkumného kvantitativního nástroje	39
7.3 Představení rozhovorů s experty	40
7.4 Specifika etického postupu ve výzkumu	40

7.5	Charakteristika výzkumného vzorku	41
7.6	Technika sběru dat a jejich analýza	43
8	Výsledky výzkumu	46
8.1	Účel psaní bakalářské práce	46
8.2	Společenský přínos závěrečných prací	49
8.3	Charakter bakalářské práce – názor vyučujících PedF UK	51
8.4	Plagiátorství a motivace	55
8.5	Spolupráce při závěrečné práci ve dvojicích nebo trojicích	58
8.6	Minimální rozsah diplomové práce	59
9	Shrnutí výsledků a diskuze	61
10	Doporučení pro praxi	64
	Závěr	65
	Seznam použitých informačních zdrojů	67
	Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence	71
	Seznam příloh	72

Úvod

Téma diplomové práce Nové formy závěrečných prací vysokoškolského studia jsem si zvolil, jelikož jsem chtěl zjistit, jaký je účel psaní závěrečných prací a jaké kompetence přináší dospělému člověku pro pracovní uplatnění. Chtěl jsem zjistit, jestli by bylo možné zavést nové formy na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy (PedF UK), podobně jako se některé ekonomické školy chystají propojit bakalářské práce s praxí. Na tématu jsem pracoval od prosince 2023. Zadání diplomové práce jsem odevzdával 15. května 2024. Od října 2024 začalo platit nové opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací. Toto opatření umožnilo nové charaktery bakalářských prací, a proto jsem výzkumný cíl a výzkumné otázky před samotným výzkumem upravil.

V rámci tématu se budu především zabývat bakalářskými a diplomovými pracemi, resp. podle ISCED 2011 do úrovně 7. ISCED je zkratka International Standard Classification of Education (česky mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání) schválená UNESCO.

Cílem výzkumu bylo zjistit názory pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy k používání nových charakterů bakalářských prací na jednotlivých katedrách a na rozsah diplomových prací. Jaké hlavní přínosy a rizika vidí pedagogičtí pracovníci pro zavedení nových charakterů a jaké jsou další možnosti u závěrečných prací vysokoškolského studia.

V teoretické části jsem nejprve studoval historii o vzniku písemných závěrečných prací. Analyzuji, jak jsou bakalářské a diplomové práce popsány v legislativě a strategiích České republiky. Zajímají mě i dokumenty Univerzity Karlovy, například opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací a Metodika pro psaní bakalářských prací na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání. Na základě rešerše byly zvoleny instituce terciálního vzdělávání, které přináší inovace u forem závěrečných prací nebo nabízí zajímavé žánry u standardní akademické kvalifikační práce.

Dále se podívám na požadavky pracovního trhu pro absolventy vysokých škol, kterým by tyto nové formy závěrečných prací mohly pomoci. Zjistím, jaké kompetence mají mít

absolventi, jak se kompetence vztahují k pojmu kvalifikace. Prostuduji kompetence v dokumentech formulující vládní strategii v oblasti vzdělávání v průběhu času např. v Bílé knize terciárního vzdělávání, Strategickém záměru ministerstva pro oblast vysokých škol, Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Najdu, jak se ke kompetencím staví Evropské unie a jaké výzkumy byly provedeny ve vztahu k terciálnímu vzdělávání. Dále proberu potřeby vzdělání a související základní pojmy, jako je motivace studentů, křivka zapomínání, zkušenostní učení.

V praktické části práce je využit kvantitativní výzkum. Šetření proběhlo formou online dotazníku distribuovaného mezi vyučující napříč katedrami fakulty. Kvantitativní data doplňují rozhovory s experty, kteří stáli u zavádění nových charakterů bakalářských prací. Byl realizován strukturovaný rozhovor s děkanem a polostrukturovaný rozhovor s proděkankou fakulty.

V závěrečných kapitolách jsem navrhl doporučení pro další úpravy opatření děkana a metodik kateder, a to nejen v rámci Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

Teoretická část práce

1 Historický kontext závěrečných prací

Univerzity v Evropě začaly vznikat už v období 11. až 14. století. Jako nejstarší je považována univerzita v italské Bologni, která byla založena roku 1088 a specializovala se na studium práva. Za vzor spíše sloužila univerzita v Paříži, založená kolem roku 1150. Ve Velké Británii je nejstarší Oxfordská univerzita, která vznikla v roce 1168. V Portugalsku byla univerzita založena roku 1290 v Coimbre. Ve střední Evropě je nejstarší Univerzita Karlova v Praze, založená roku 1348 (Průcha, 2015, s. 155).

Ve 11. až 15. století se písemné práce ke zkouškám nepředkládaly. Čornejová a kolektiv (1995, s. 68) píší, že psaní nebylo povinné pro přijetí na univerzitu, protože výuka se zaměřovala na neustálé memorování textů, což nevyžadovalo zaznamenávání přednášených informací. Neexistovaly střední školy, studenti přicházeli přímo z nižších latinských škol. Základními předpoklady pro studium byly dosažení plnoletosti a zaplacení imatrikulačního poplatku. Od studenta se očekávalo, že bude mít základní znalosti latiny, bude schopen číst texty a ovládne základy počítání a zpěvu.

Čornejová a kolektiv (1995, s. 109) se k tomu dále vyjadřují takto: „*Ani pražské univerzity se v druhé polovině 14. století nepodařilo překonat převážně orální způsob výuky. Učenost se v první řadě předávala slovem. Vynikající paměť usnadňovala studium a případnou univerzitní kariéru.*“ Čornejová a kolektiv (1995, s. 241) dále píší „*Pro studenty pohusitské univerzity byl pergamenový rukopis nedostupným luxusem a též papír zůstal pro mnohé z nich dosud značně nákladným zbožím.*“

Čornejová a kolektiv (1995, s. 116) uvádějí, že studenti k bakalářské zkoušce pouze předložili seznam povinných i dalších knih, jejichž obsah slyšeli na veřejných přednáškách. Později museli studenti přiložit také soupis svých bydlišť, aby mohla být případně ověřena jejich morální bezúhonnost, a zároveň doplatit školné. Zkoušky se většinou soustředily jen na kontrolu formálních požadavků.

Písemné práce studentů vznikly v 16. až v 18. století a nazývaly se kvestie, these nebo disertace. Tyto práce představují vrchol druhé scholastiky a navazovaly na tradice první scholastiky, středověkých výkladů, definice, na přednášky a uznávané spisy. Nejrozsáhlejší

a nejdůležitější bývaly disertace, these byly stručnější, kvestie nejjednodušší, i když se názvy často používaly zaměnitelně. Obhajovány byly nejen za účelem dosažení doktorátu, resp. mistrovského titulu, ale i během bakalářského studia. Sloužily také jako veřejná cvičení během studia nebo na jeho závěr (Tříška, 1977, s. 7).

Pro získání titulu mistra byly požadavky náročnější. Kandidát musel splnit zvláštní podmínku, totiž prokázat, že pochází z řádného manželského svazku. Pokud to nemohl odpřísáhnout, musel si zajistit papežskou milost. Kromě seznamu absolvovaných přednášek byla vyžadována také aktivní účast na cyklu disputací, tedy veřejných vědeckých rozpravách. Na závěr student přednesl zkušební přednášku (Čornejová et al., 1995, s. 117).

Písemné práce byly později součástí disputací. Studenti, kteří odpovídali na kvestie a these nebo v disputaci, se nazývali respondentes. Později these a disertace obhajovali, vydávali a někdy také upravovali defendentes / propugnantes (obhájci). Během akademických cvičení byli přítomní i oponenti, kteří kritizovali these, které student hájil (Tříška, 1977, s. 8).

These i disertace mohly být individuální i kolektivní, originální nebo i vzhledem k tradičnímu obsahu převzaté. Obsah disputací, thesí a kvestií se soustředil na školskou nauku, založenou na tradicích, autoritách, přednáškách a pramenech, a ne na originalitě. Student často obhajoval běžné these středověké filozofie a teologie, které nepřipouštěly pochybnosti nebo kritiku. Samostatnější a originálnější přístupy v tématech a obsahu se objevovaly spíše individuálně (Tříška, 1977, s. 8).

U středověkých disputací hrál důležitou roli předsedající později předseda (praeses). V některých případech byl předseda i autorem. V předbělohorské době mohl předseda také psát jen úvod. V pobělohorské době úvod pravidelně sepisoval student. Předsedající profesor, který znal kandidáta například ze zkoušek, měl možnost studentovi při vypracování these poskytovat rady, pomoc nebo spolupráci. Často se stávalo, že stejný exemplář disertace jiného autora obhajovali dva nebo tři studenti. Případně mohl student obhajovat i dvě disertace: jednu pro cvičení a druhou pro získání akademického titulu (obvykle na konci studia), a to dokonce i na více fakultách. V závěrečné fázi scholastických disputací se obhájce spíše stal zkoušeným (tentabitor) (Tříška, 1977, s. 9).

Latinsky byly psány disertace od humanismu přes baroko až k počátkům osvícenství. V druhé scholastice byla latina jazykem, který spojoval různé národy. Jednalo se o latinu navazující na první scholastiku, která byla obzvláště terminologicky přesná, s klasickým pravopisem a obohacená o rétorické (a někdy i poetické) prvky. Disertace hrály důležitou roli ve stabilizaci vědecké terminologie na univerzitách. Bilingvismus se vyskytoval pravděpodobně méně často než v první scholastice. Některé texty obsahovaly německé části, a ještě méně často se objevovala čeština (Tříška, 1977, s. 9).

These a disertace se vztahovaly ke všem čtyřem fakultám: filosofické, teologické, právnické a lékařské. Filosofické these a disertace zahrnovaly také logiku, rétoriku, poetiku, etiku, matematiku, fyziku, astronomii, historii a další obory (Tříška, 1977, s. 9).

These a disertace měly různou formu. Počáteční kvestie byly rukopisné, ale od poslední čtvrtiny 16. století byly these a disertace tištěné. V pobělohorské době měly některé these i výtvarnou podobu, například v podobě obrazů nebo rytin (od roku 1637). Mědirytiny zobrazovaly světce, náboženské výjevy, emblémy, alegorie a symboly (Tříška, 1977, s. 10).

Dle Čornejová et al. (1995, s. 111) byl ve 14. a 15. století vývoj studijního řádu a pravděpodobně i písemných prací na jiných univerzitách v Evropě, resp. v Paříži a Oxfordu velmi obdobný.

Ústní obhajoby thesí a disertací v pobělohorské době měly metodický význam a přispěly ke kultuře, odborné úrovni a vlivu univerzit na společnost. Během 16. do 19. století se disertace vyvinuly od tradiční dogmatiky k vědecké metodologii a řešení problémů (Tříška, 1977, s. 12).

K novodobé historii závěrečných prací neexistuje příliš mnoho veřejných pramenů. Například Sbírka zákonů a nařízení pro Universitu Komenského v Bratislavě část druhá studijní předpisy obecné (1933, s. 52, 24-28) se závěrečným pracím věnuje pouze v oblasti odměn, přestože jinak řeší takové činnosti jako navštěvování přednášek a chování studentů o prázdninách.

2 Vymezení základních pojmů

2.1 Kompetence

V následujících kapitolách je možno se setkat v právních normách, strategiích i tiskových zprávách s pojmem kompetence pro pracovní i osobní život, a to nejen u absolventů terciálního vzdělávání. Průcha a Veteška (2014 s. 617) ho vysvětlují takto: „*V anglickém jazyce má pojem kompetence dva ekvivalenty: competence a competency. Rozdíl ve významu je však zásadní: competence je správně používána v kontextu podávání kompetentního výkonu v určitém situačním kontextu, jde tedy o způsobilost, kompetenčnost, neformální kvalifikaci. Pojem competency pak odkazuje na soubor lidských kvalit (predispozic i výsledků učení), které jsou ke kompetentnímu výkonu potřeba. Pojem kompetence v oblasti vzdělávání a řízení lidských zdrojů pokrývá jak vědomosti, dovednosti, schopnosti, tak i postoje a hodnoty, jejichž specifické kombinace v daném kontextu umožňují kompetentní výkon, k němuž termín kompetence odkazuje a směřuje.*“

Veteška a Tureckiová (2008, s. 43) vysvětlují kompetence i ke vztahu pojmu kvalifikace. „*Tím se rozumí soustava schopností potřebných k získání způsobilosti k výkonu určité specifické činnosti, tedy vztah člověka a práce.*“ Jedná se o odbornou způsobilost potřebnou k vykonávání určité práce. K oběma pojmům se často připojuje slovo klíčové. Průcha a Veteška, (2014, s. 594) definují klíčové kompetence takto: „*Ty představují cílové stavy, k jejichž naplnění by mělo společně směřovat veškeré vzdělávání ke spokojenému a úspěšnému životu člověka.*“. Nyní se podívám na úvahu, že standardní akademické kvalifikační práce jen částečně procvičuje potřebné klíčové kvalifikace pro další pracovní uplatnění. Klíčové kvalifikace jako jeden z prvních popsal D. Mertens (In: Veteška a Tureckiová (2008, s. 43):

Mertens se zabývá Klíčovými kvalifikacemi jako důležitými prvky vzdělávání, které mají nadřazený význam oproti ostatním vzdělávacím cílům. Tyto kvalifikace jsou klíčové, protože pomáhají lidem lépe se vyrovnávat se skutečností, podporují rozvoj dalšího poznání a usnadňují zvládnání nároků flexibilního pracovního prostředí. Na základě toho sestavil tento seznam:

- **Základní kvalifikace:** Základní myšlenkové operace jako předpoklad kognitivního zvládnání nejrůznějších situací a požadavků;
- **Horizontální kvalifikace:** Získávat informace, porozumět jim, zpracovávat je a chápat jejich specifickou;
- **Rozšiřující prvky:** Základní vědomosti v rovině fundamentálních kulturních technik (početní operace) a znalostí důležitých pro určité povolání (technika měření, ochrana práce, zacházení s náradím);
- **Dobové faktory:** Doplnovat mezery ve znalostech vzhledem k novým poznatkům (moderní dějiny a literatura, počítání s množinami, ústava).

Metensova teorie rozhýbala diskuzi a přenesla se do vzdělávací praxe, zprvu v oblasti rekvalifikací, později ve tvorbě kurikula. V 70. letech 20. století začal v Severní Americe vznikat nový přístup k vzdělávání, který zdůrazňoval kompetence. V Kanadě byl vytvořen první model kurikula, známý jako DACUM model (Developing a Curriculum), který se stále používá především v profesním vzdělávání. Jeho hlavním cílem je umožnit lidem rozhodovat se samostatně, řešit své problémy a nést za ně odpovědnost prostřednictvím různých forem vzdělávání. Tento přístup k učení klade důraz na rozvoj konkrétních dovedností a schopností spíše než na samotný obsah (Veteška a Tureckiová, 2008, s. 36).

Metensova teorie měla samozřejmě i dopad v Evropské unii včetně České republiky. Požadované změny ve struktuře systému terciárního vzdělávání a snahu o větší propojení s praxí obzvláště u nižších typů (bakalářské programy a dvouleté programy) můžeme najít v expertních materiálech (Bílá kniha terciárního vzdělávání, 2009, s. 20). Diverzifikace cílů bakalářských programů by měla být jasně spojena s určením pozice absolventů na pracovním trhu, zejména pokud jde o postoj státu jako zaměstnavatele. Vysoké školy by měly poskytovat programy, které se zaměřují na klíčové kompetence nezbytné pro lepší konkurenceschopné uplatnění absolventů v pracovním prostředí. Cílem a obsah vzdělávání by mělo být:

- zahrnutím kurzů s praktickým zaměřením s rozmanitým využitím v širší oblasti studia;
- zapojování studentů do výzkumu, vývoje a inovací, a to i ve spolupráci s komerčními subjekty by mělo být běžnou praxí;

- pořádání kurzů spolu s místními subjekty ze státní správy a samosprávy, průmyslu i profesních sdružení, ideálně v kombinaci s možností celoživotního vzdělávání.

2.2 Kompetence v dokumentech Evropské komise a výzkumech

Pro stavení nových forem závěrečných prací vysokoškolského studia je vhodné znát požadavky trhu práce v oblasti kompetencí. Od roku 2010 Evropská komise pracuje na konceptu s názvem European Skills/Competences, Qualifications and Occupations (ESCO). Tento projekt vznikl ve spolupráci s různými partnery v Evropské unii, mezi nimiž byli zaměstnavatelé i vzdělávací instituce. Jedním z hlavních výstupů iniciativy je dokument „The New Skills for New Jobs“. Tento dokument je prvním vícejazyčným seznamem, který spojuje povolání, dovednosti (kompetence) a kvalifikace. Tyto tři části jsou vzájemně propojené a ukazují, jak se na ně dívá nejen vzdělávací systém, ale i lidé, kteří potřebují další vzdělávání nebo nové dovednosti (Výstupní analytická zpráva o systému DPV v ČR, 2015 In: Veteška, 2017, s. 57).

V letech 2009 a 2010 proběhl výzkum, který zjišťoval, jaké přenositelné kompetence, dovednosti, znalosti a schopnosti zaměstnavatelé očekávají od manažerů a odborníků na pracovním trhu. Výzkum využíval různé metody a zahrnoval i otázky související s dalším vzděláváním a významem kompetencí pro rozvoj firem, zejména během hospodářské krize v roce 2009. Za nejpotřebnější respondenti vybrali tyto kompetence: komunikační schopnosti a dovednosti, schopnost rozhodovat, schopnost motivovat a schopnost řešit problémy (Veteška, 2017, s. 57-59).

Veteška, (2017, s. 60) uvádí, že připravenost absolventů VŠ na pracovní trh zjišťoval koncept tzv. přenositelných kompetencí, který se zaměřuje na schopnosti, které lze široce využít na trhu práce i v občanském životě. Díky těmto kompetencím mohou někteří absolventi snáze najít práci. Pro zjištění, které kompetence jsou u absolventů vysokých škol nejžádanější, se využily dva mezinárodní výzkumy: REFLEX 2010 a PIAAC 2011–2012 (Programme for International Assessment of Adult Competencies). Absolventi byli hodnoceni podle 24 kompetencí, z nichž jako přenositelné byly označeny ty, které české firmy nejvíce požadují napříč různými obory. Jde o tyto kompetence:

- „*dovednost komunikovat s lidmi a vyjednávat (komunikační dovednosti)*,
- *dovednost identifikovat a řešit problémy*,
- *schopnost nést odpovědnost*,
- *dovednost samostatně se rozhodovat*,
- *dovednost tvořivého a pružného myšlení a jednání.*”

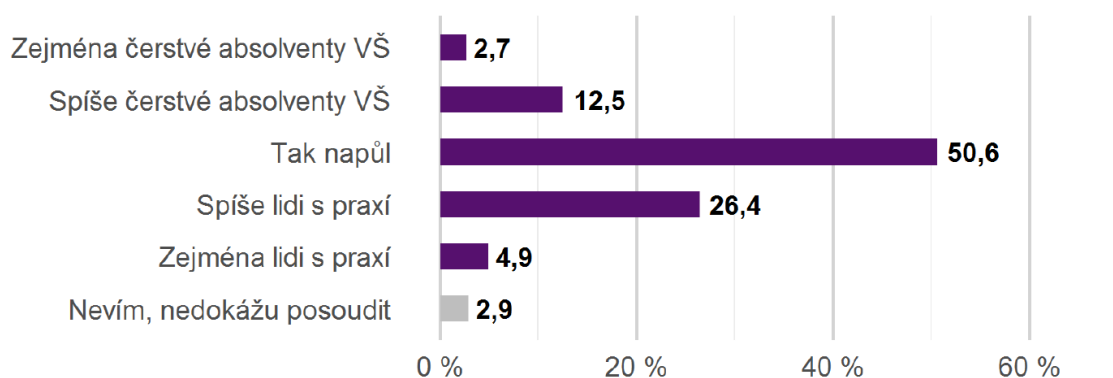
Samotní absolventi hodnotili, že je vysoká škola na tyto kompetence připravila na nižší úrovni, než je požadovaná od zaměstnavatelů. Tento příklad naznačuje možnou budoucí hrozbu, což je důvod, aby si studenti osvojili potřebné dovednosti již během vysokoškolského studia. Zajímavostí je, že existují i kompetence, které zaměstnavatelé požadují na nižší úrovni, zároveň je aktuální vlastní úroveň absolventů nižší než úroveň hodnocená absolventy jako kompetence naučená ve škole. To znamená, že absolventi ztrácejí kompetenci, kterou si osvojili. Nejvíce to můžeme pozorovat u dovednosti pracovat s informacemi, která je na českém trhu práce až sedmou nejdůležitější (Veteška, 2017, s. 61-62).

Ve srovnání s ostatními zeměmi jsou kompetence českých absolventů pro pracovní trh průměrné. S narůstajícím počtem lidí s vysokoškolským vzděláním na pracovním trhu se jejich šance na uplatnění stává obtížnější. V českém školství byl vždy kladen důraz na teoretické znalosti, ale méně na praktické dovednosti. I když se od roku 2006 metody výuky změnily a více se zaměřují na moderní přístupy, například používání ICT technologií, stále chybí dostatečný důraz na spolupráci ve skupinách a řešení problémů, což jsou dovednosti, které zaměstnavatelé vyžadují. Téměř 90 % studentů uvádí, že se během studia kladl důraz hlavně na teorii, zatímco v ostatních zemích to bylo kolem 60 %. Jen 25 % absolventů vnímalo důraz na praktické znalosti, což ukazuje dlouhodobý nedostatek praktické výuky v českém vzdělávacím systému. V Česku není kladen větší důraz na psaní vlastních textů a ústní prezentace než v jiných zemích. Za zmínku stojí, že když se v Česku klade větší důraz na psaní, automaticky se tím také zvyšuje důraz na ústní prezentaci, což v jiných zemích není obvyklé. Tyto metody se nejvíce používají v teoreticky zaměřených oborech, jako jsou humanitní vědy, přírodní vědy a ekonomie. Praktické dovednosti, jako účast na stáži, praxi nebo výzkumných projektech, jsou méně běžné a studenti se s nimi setkávají spíše až na doktorandském stupni studia. Rozdíl můžeme najít jen u oborů jako

nauky o kultuře a umění, zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky. V současné době mají studenti jen malou volnost při sestavování studijního obsahu, což omezuje jejich motivaci a zájem. Přestože se v posledních letech snižuje důraz na přednášky a učitele jako hlavní zdroje informací, modernější výukové metody, jako jsou skupinová práce, projekty a řešení problémů, zatím plně tuto roli nepřevzaly (Ryška a Zelenka, 2011, s. 22-23, 105).

Zelenka et al. (2019, s. 178) ve zprávě o šetření Absolvent 2018 udávají, že zaměstnavatelé při přijímacích pohovorech preferují spíše zkušené pracovníky (31 %) než čerstvé absolventy (15 %) a přibližně 50 % to nerozlišuje viz Graf 1. Tyto výsledky téměř dokonale korespondují s poznatky získanými v rámci studie REFLEX 2013, kde byla zaměstnavatelům položena identická otázka.

Graf 1 : Zaměstnavatelské preference při přijímání zaměstnanců

n = 447

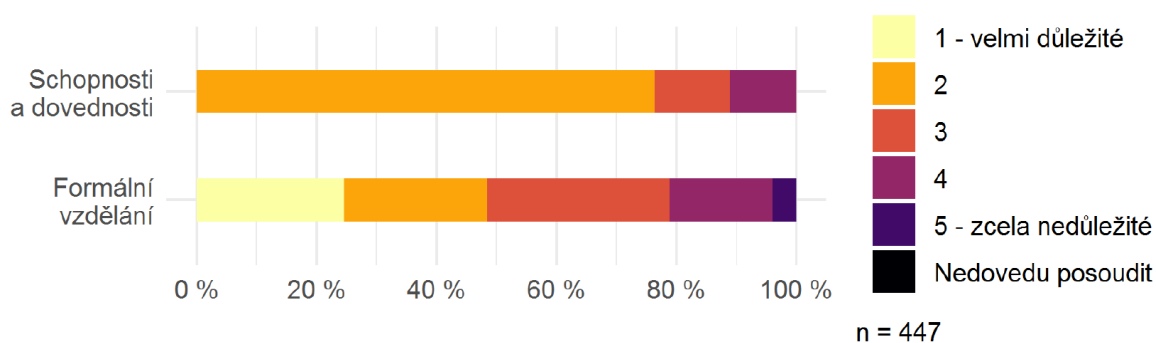
Zdroj: Zelenka et al. (2019, s. 178):

„Text otázky: Preferuje vaše společnost/organizace při přijímání nových zaměstnanců spíše čerstvé absolventy škol (do 1 roku po ukončení vysokoškolského vzdělávání), nebo spíše lidi s praxí (pokud v této části nemůžete hovořit za celou organizaci, uvažujte odpovídající menší jednotku a Vaše podřízené)?“

Navzdory mediálním diskuzím o nutnosti praxe data ukazují, že se firmy stále více zaměřují na měkké dovednosti. Při výběru nových zaměstnanců se zaměstnavatelé spoléhají na omezená kritéria, podle nichž hodnotí vhodnost uchazečů. V rámci průzkumu respondenti posuzovali na pětibodové škále, jak velkou váhu přikládají formálnímu vzdělání oproti praktickým schopnostem a dovednostem kandidátů. Graf 2 ilustruje rozložení odpovědí. Postoje k formálnímu vzdělání jsou značně rozmanité – zatímco téměř čtvrtina zaměstnavatelů jej považuje za velmi důležité, obdobně velká skupina mu přikládá jen malý

či žádný význam (celkem 21 %). Naproti tomu dovednosti a schopnosti absolventů jsou téměř univerzálně vnímány jako zásadní faktor při rozhodování o přijetí (Zelenka et al. 2019, s. 179).

Graf 2 : Důležitost vzdělání a schopností při přijímání zaměstnanců

Zdroj: Zelenka et al. (2019, s. 179):

„Text otázky: Když přijímáte nové zaměstnance, do jaké míry přihlíží Vaše společnost/organizace k formálnímu vzdělání uchazeče („diplomu“) a do jaké míry k jeho skutečným schopnostem a dovednostem?“

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030 považuje za součást klíčových kompetencí pro osobní i pracovní rozvoj dovednosti jako kritické myšlení, řešení problémů, týmovou práci, komunikační a vyjednávací dovednosti, analytické dovednosti, kreativitu a interkulturní dovednosti. Z toho důvodu je Strategický cíl 1: Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život (Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030, 2020, s. 11, 16).

Dle výše uvedených zdrojů mohou být kompetence jeden z důvodů, proč se vysoké školy rozhodují o rozšíření možností forem závěrečných prací vysokoškolského studia.

2.3 Motivace

Ve Strategickém záměru ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021 (s.18) v prioritním cíli I. Rozvíjení kompetence přímo relevantní pro život a praxi v 21. století se vymezuje cíl takto: vysokoškolská politika by neměla zapomínat, že pro většinu studentů je studium přímou cestou k práci, takže je potřeba, aby je na ni dobře připravilo. Praktické zkušenosti a profesní zaměření mají proto ve výuce své místo. Navíc

to souvisí i s vysokou neúspěšností v bakalářských programech – pokud studenti necítí, že jim studium dává smysl pro budoucí kariéru, mnohdy přichází o motivaci a odcházejí. Proto je důležité, aby už od začátku měli jasnou představu o tom, kam jejich vzdělání může vést, i když nemusí jít o úzkou specializaci. To pomůže nejen jejich profesnímu směřování, ale i celkové úspěšnosti ve studiu.

Slovo "motivace" je odvozeno z latinského slova pro pohyb (movere). Armstrong a Taylor (2015 s. 878) popisují motiv takto: „*Je důvod něco udělat. Motivace vyjadřuje sílu a směr chování a zahrnuje faktory, které ovlivňují lidi, aby se chovali určitým způsobem.* Locke a Latham (In: Armstrong a Taylor, 2015, s. 880) uvedli, že: „*Motivace zahrnuje vnitřní faktory, které pohánějí k činnosti, a vnější faktory, které mohou sloužit jako pobídka k činnosti.*“ Vnitřní motivace se projevuje, když lidé cítí, že jejich práce je důležitá, zajímavá a stimulující a že mají svobodu v rozhodování, šanci rozvíjet své dovednosti a možnost dosáhnout svých cílů nebo kariéry. Je to motivace, která pramení přímo z práce samotné a není ovlivněna vnějšími faktory (Armstrong a Taylor, 2015, s. 881).

Pink (In: Armstrong a Taylor, 2015, s. 882) navrhl tři opatření ke zvýšení motivace, která mohou manažeři vyzkoušet:

- „**autonomie** – umožnit lidem, aby si stanovili vlastní plán a zaměřili se spíše na dosahované výsledky než na způsob vykonávání práce;
- **dokonalost** – pomáhat lidem, aby našli cestu vedoucí k jejich zlepšování, a společně s nimi sledovat jejich pokrok;
- **účel** – při předávání instrukcí a udělování pokynů je třeba lidem vysvětlit nejen jak se něco dělá, ale také proč se to dělá.“

Vnitřní motivátory spojené s "kvalitou pracovního života", což je koncept a hnutí vycházející z této myšlenky, budou pravděpodobně mít silnější a trvalejší účinek, protože jsou součástí osobnosti lidí a jejich práce. Nejsou jim vnucovány z vnějšku, jako například finanční odměny (Armstrong a Taylor, 2015, s. 884).

Vnější motivace se zabývá opatřeními, která používáme k motivaci lidí. To zahrnuje jak odměny (např. zvýšení platu, pochvala, povýšení), tak tresty (např. disciplinární opatření, odebrání bonusu, kritika). Vnější motivátory mohou mít rychlý a zřetelný účinek, ale nemusí dlouhodobě fungovat (Armstrong a Taylor, 2015, s. 883).

2.4 Potřeby vzdělávání

Používá současné konvenční školství dostatečně metody, které naplňují požadované vzdělávací potřeby, vedou tyto metody k osvojení si znalostí? Naplňuje současná forma písemné práce pro ukončení vysokoškolského studia potřebné klíčové kompetence pro další pracovní uplatnění?

Armstrong a Taylor (2015 s. 1474) vysvětlují způsob, jakým se lidé učí: „*Lidé se učí hlavně tím, že něco sami aktivně provádějí (učení se ze zkušenosti), než že by jen na základě určitého výkladu nebo poučení něco pasivně vstřebávali. Způsob, jakým se lidé učí, se liší, přičemž to, co se lidé učí, do značné míry závisí na jejich motivaci.*“ Dobrovolné učení, známé také jako samostudium, nastává, když lidé se sami rozhodnou získávat znalosti, dovednosti a schopnosti potřebné pro efektivní práci. Je důležité podporovat tento způsob učení. Model 70/20/10, který navrhli Lombardo a Eichinger (In: Armstrong a Taylor, 2015, s. 1474) podle výzkumu Centre for Creative Leadership, je spojen s vzděláváním a rozvojem jednotlivců. Podle tohoto modelu se lidé nejvíce učí a rozvíjí z 70 % díky pracovním zkušenostem, z 20 % díky interakci s nadřízenými a kolegy a z 10 % díky kurzům a materiálům. To znamená že většina učení probíhá přímo na pracovišti. Proto by se vzdělávací a rozvojové programy měly zaměřovat na tuto skutečnost. Armstrong a Taylor (2015 s. 1475).

Zmíním také experimentální výzkum paměti z roku 1885 psychologa Hermanna Ebbinghause. Zjistil několik faktů, které nazval paměťovými pravidly. Nejznámějším je křivka zapomínání: Zapomínání je nejrychlejší v prvních minutách, pak se zpomaluje. Například, po pěti minutách si pamatujeme asi 60 % naučeného materiálu; po hodině asi 45 %; po měsíci zůstává v paměti asi 20 % obsahu. Jen na doplnění uvedu, že používal metodu učení bezesmyslných slabik, aby minimalizoval vliv různých asociací na učení (Helus, 2011, s. 350).

3 Legislativa a strategie České republiky

V Zákoně o vysokých školách č. 111/1998 Sb. v § 45 bodě 3 se píše, že bakalářský studijní program: „*se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je zpravidla obhajoba bakalářské práce.*“ O magisterském studijním programu se píše v § 46 bodě 3: „*Studium se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je obhajoba diplomové práce. V oblasti všeobecného lékařství a zubního lékařství a veterinárního lékařství a veterinární hygieny se studium řádně ukončuje státní rigorózní zkouškou.*“

Za povšimnutí stojí i bod 1 v § 45, který zmiňuje: „*Bakalářský studijní program je zaměřen na přípravu k výkonu povolání a ke studiu v magisterském studijním programu.*“ A jeho obdoba v § 46 bod 1, který zní: „*Magisterský studijní program je zaměřen na získání teoretických i praktických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti; v oblasti umění je zaměřen na náročnou uměleckou přípravu a rozvíjení talentu.*“ Pro někoho by mohl být zajímavý i § 47b zabývající se zveřejňování závěrečných prací, který aspoň částečně řeší problematiku autorského práva, pokud by například práce obsahovala nějaké informace o důvěrném patentu a podobně. A závěrem bych zmínil § 62 bod 1) písmeno f): „*Student má právo navrhnout téma své bakalářské, diplomové, rigorózní nebo disertační práce*“.

V Nařízení vlády č. 274/2016 Sb., o standardech pro akreditace ve vysokém školství v druhé části Standardy pro akreditaci studijního programu hlava I Obecné požadavky písmeno C. Požadavky na institucionální prostředí v bodě III. Vzdělávací, tvůrčí a s nimi související činnosti vysoké školy v podbodě 2. se píše: „*Vysoká škola rozvíjí spolupráci s praxí s přihlédnutím k typům a případným profilům studijních programů; jde zejména o praktickou výuku, zadávání bakalářských, diplomových nebo disertačních prací (dále jen „kvalifikační práce“), zadávání rigorózních prací, přiznávání stipendií a zapojování odborníků z praxe do vzdělávacího procesu.*“

V písmenu D. Požadavky na studijní program v bodě I. Soulad studijního programu s posláním vysoké školy a jeho cíle v podbodě 2. se píše: „*U studijního programu vysoká škola prokáže:*

- a) *v případě akademicky zaměřeného bakalářského nebo magisterského studijního programu souvislost a propojení s tvůrčí činností vysoké školy,*
- b) *v případě profesně zaměřeného bakalářského nebo magisterského studijního programu spolupráci v daném studijním programu s praxí,*
- c) *v případě doktorského studijního programu souvislost a propojení s vědeckou nebo uměleckou činností vysoké školy. “*

V bodě II. Profil absolventa studijního programu a obsah studia ve studijním programu v podbodě 3. je uvedeno: „*Vysoká škola má nastavena funkční pravidla a podmínky pro vytváření studijních plánů, včetně vymezení případné praktické výuky realizované případně i u jiné fyzické nebo právnické osoby a délky této praktické výuky, přičemž:*

- a) *studijní plán akademicky zaměřeného bakalářského nebo magisterského studijního programu je sestaven tak, aby umožňoval studentům zejména získání teoretických znalostí potřebných pro výkon povolání včetně uplatnění v tvůrčí činnosti a dále osvojení nezbytných praktických dovedností,*
- b) *studijní plán profesně zaměřeného bakalářského nebo magisterského studijního programu je sestaven tak, aby umožňoval studentům zejména zvládnutí praktických dovedností potřebných k výkonu povolání podložené získáním nezbytných teoretických znalostí,*
- c) *studijní plán doktorského studijního programu je sestaven tak, aby umožňoval studentům získání znalostí a dovedností potřebných pro vědeckou nebo uměleckou činnost. “*

3.1 Strategický záměr ministerstva pro oblast vysokých škol

V prioritním cíli I. Rozvíjení kompetence přímo relevantní pro život a praxi v 21. století, v operačním cíli 1.C posilování vazby studia na praxi a přípravu na budoucí uplatnění je vymezeno toto očekávané opatření na úrovni VŠ: „*Nejen v profesních, ale i v akademických studijních programech snižovat podíl přednášek a rozvíjet interaktivní metody výuky, jejichž prostřednictvím se studující učí aplikovat obecné poznatky a metodologické postupy v praxi, např. prostřednictvím studentských projektů, praktických workshopů, simulací nebo zapojením externích partnerů do přípravy seminárních, bakalářských a diplomových prací.*

Bakalářské a diplomové práce nemusí mít jen písemnou povahu (projektová nebo jiná tvůrčí povaha je již běžná v řadě oblastí) a jejich podoba by měla odpovídat stanoveným výsledkům učení dle profilu absolventa. Vhodnými formami vzdělávání jsou i zapojování studujících do tvůrčích činností vysoké školy a reflektované praxe a stáže, které je doporučeno využívat i v akademických studijních programech, nad rámec akreditačních požadavků.“ (Strategický záměr ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021, s.23).

V následujících letech si Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy do plánů pro realizaci v období 2021 až 2025 vytyčilo k výše uvedenému cíli především tyto kroky (Plány realizace Strategického záměru pro oblast vysokých škol, s. 4):

- 1) Ve spolupráci s Národním akreditačním úřadem pro vysoké školství provede revizi metodických materiálů k akreditačním standardům a doplní je o vysvětlující poznámky a konkrétní příklady. Cílem je jasně rozlišit požadavky na profesní a akademický profil studia, aby odpovídaly rozdílným vzdělávacím cílům. Zvláštní důraz bude kladen na kritéria pro garanty programů, akademiky, odborníky z praxe, obsah studijních plánů i organizaci stáží.
- 2) Monitorování profesního uplatnění absolventů („graduate tracking“), jenž nabídne státní správě, vysokým školám, uchazečům o studium i veřejnosti komplexní data o kariérních dráhách absolventů. MŠMT bude aktivně spolupracovat s Evropskou komisí při rozvoji nové infrastruktury v rámci iniciativy European Graduate Tracking Initiative (EGTI).
- 3) Zajistí provedení národního průzkumu absolventů vysokých škol Absolvent, mezinárodního výzkumu Eurograduate sledujícího profesní dráhy absolventů a mezinárodní studie Eurostudent VIII zaměřené na vysokoškolské studenty. V roce 2024 se pokračuje přípravnými fázemi šetření Eurostudent 9.
- 4) Ve spolupráci s klíčovými partnery se zaměří na rozvoj tzv. měkkých dovedností, jako je analytické myšlení, práce s informacemi a daty, prezentační a argumentační schopnosti či leadership. Tyto kompetence tvoří nedílnou součást výsledků vzdělávání (learning outcomes) a hrají zásadní roli nejen při profesním uplatnění, ale i v každodenním životě v moderní společnosti.

- 5) Ve spolupráci s odborníky zahájí diskusi o vzdělávání v kontextu společenských a globálních změn. Rozhovory se mohou zaměřit na sledování trendů, inovace studijních programů či podporu oblastí s vysokou společenskou potřebností, včetně výsledků Centralizovaných rozvojových programů.
- 6) Navrhne systémovou podporu oborů klíčových pro veřejné služby a strategické zájmy státu v rámci financování VŠ od roku 2026.

K naplňování jednotlivých priorit stanovených ve Strategickém záměru ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021 a v plánu realizace Strategického záměru pro oblast vysokých škol pro rok 2025 lze čerpat Program podpory rozvoje oblasti vysokého školství pro rok 2025, ve kterém je pro veřejné vysoké školy alokováno 130 miliónů.

3.2 Rámcové požadavky na studijní programy, jejichž absolvováním se získává odborná kvalifikace k výkonu regulovaných povolání pedagogických pracovníků

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy odsouhlasilo 16. dubna 2024 v rámci Reformy přípravy učitelů tzv. Rámcové požadavky na studijní programy, jejichž absolvováním se získává odborná kvalifikace k výkonu regulovaných povolání pedagogických pracovníků. Tyto požadavky určují, jak má vypadat příprava učitelů a dalších pedagogů na všech vysokých školách, které je vzdělávají. Tento metodický materiál slouží k procesu posuzování akreditace vysokoškolských pedagogických studijních programů.

Tyto požadavky byly předlohou pro nové charaktery bakalářských prací na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. V Bodě 35 se píše: „*Studenti učitelství (Bc., včetně programů se zaměřením na vzdělávání, NMgr. i Mgr. programů) si vedou po dobu studia portfolio, které obsahuje tyto doporučené součásti: seznam odborné literatury zejména z oblasti pedagogiky, didaktiky a psychologie, kterou student použil pro přípravu a výkon pedagogické praxe; písemné přípravy vyučovacích hodin, které student vedl v průběhu pedagogické praxe; písemný rozbor průběhu a výsledku těchto vyučovacích hodin na základě reflexe s učitelem, který vedl jeho praxi; sebehodnocení rozvoje jeho profesních kompetencí; anonymizované výstupy práce žáků vytvořené během jeho praxe; písemné závěrečné hodnocení praxe účastníka učitelem, který vedl jeho praxi; a další doklady, pokud*

jsou uvedeny v akreditaci vzdělávacího programu. Doporučuje se, aby obhajoba portfolio byla povinnou částí buď státní závěrečné zkoušky nebo obhajoby závěrečné písemné práce. Pokud je obhajoba portfolio součástí obhajoby závěrečné práce, je tato práce úzce propojena s portfolioem a s absolvovanou pedagogickou praxí, vychází z něj a má profesní charakter, tj. zaměřuje se na připravenost studenta na výkon učitelské profese, spíše než na výzkum. Upozorňujeme, že u Bc. programů není závěrečná bakalářská práce povinností a je možné ji nahradit např. bakalářským projektem, který vychází z portfolio a pedagogické praxe. Rovněž se doporučuje, aby za účelem dalšího rozvoje digitálních kompetencí studentů bylo umožněno portfolio vést i v elektronické podobě, a jeho obsahem byly různé digitální formáty (video, audio, animace, vytvořený software či aplikace, digitální výstupy práce žáků atp.)“ (Rámcové požadavky na studijní programy, jejichž absolvováním se získává odborná kvalifikace k výkonu regulovaných povolání pedagogických pracovníků, s. 12).

Podobnou strukturu a doporučení má i Bod 26 na straně 6., který se vztahuje ke studentům speciální pedagogiky (Bc., NMgr., Mgr.), ale v tomto bodě není zmíněno, že v bakalářských programech nemusí být závěrečná bakalářská práce povinná a může ji nahradit bakalářský projekt vycházející z portfolio a pedagogické praxe.

4 Nové charaktery závěrečných prací na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy

4.1 Rozsah a inovace závěrečných prací

Dne 30. září 2024 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy vyšlo v platnost opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací. Tímto opatřením byl ve Článku 1 v bodě 5 snížen minimální rozsah vlastního textu závěrečné práce včetně mezer a poznámek pod čarou u bakalářských prací na 54 000 znaků, tzn. na 30 normostran (z původních 72 000 znaků, tzn. ze 40 normostran.) U diplomových prací zůstal rozsah na 108 000 znacích, tzn. na 60 normostranách a taktéž u rigorózních pracích na 144 000 znacích, tzn. na 80 normostranách. Jen pro upřesnění při psaní standardního textového dokumentu se vychází z aktuální platné normy ČSN 016910. Normostrana je v našem prostředí standardizovaná rozsahem textu v délce 1 800 znaků na stránce, tj. minimálně 60 znaky na řádku a 30 řádky na stránce. Toto číslo vychází ještě z psaní na mechanickém psacím stroji.

Již v opatření děkana č.: 22/2014, kterým se stanovují obsahové, formální a technické náležitosti týkající se zpracování a odevzdání závěrečných prací je v Článku 1 v bodě 5 umožněno toto: „*V odůvodněných případech může děkan na základě písemné žádosti studenta doporučené vedoucím katedry (respektive ředitelem ústavu), kde je práce zadaná, minimální rozsah textové části práce snížit.*“ Obdobný text je v Článku 2 pro diplomové práce a ve Článku 3 pro Rigorózní práce.

Dále bylo v opatření děkana č.: 22/2014 upřesněno, že minimální rozsah je bez titulních listů a bez příloh. V novém opatření děkana č. 28/2024 je toto sousloví vypuštěno, předpokládám, že z důvodu možnosti počítat i přílohy vlastního textu nejen u portfolií, ale i u standardní akademické kvalifikační práce.

Metodika pro psaní diplomových prací na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání (2024, s. 8) pouze zmiňuje, že do minimálního požadovaného počtu znaků se nezapočítává Bibliografická citace: Seznam použitých informačních zdrojů na konci práce.

Za technickou inovaci lze považovat i odevzdávání závěrečných pracích už jen v elektronické podobě prostřednictvím studijního informačního systému. A to od 6. prosince

2017, kdy nabylo účinnosti opatření děkana č.: 37/2017 O podrobnostech pro závěrečné práce. Uvedeno je to v ČÁSTI IV. Odevzdávání závěrečné práce a obhajoba práce ve Článku 9 Odevzdávání závěrečných prací v bodě 1.

Dne 30. září 2024 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy vyšlo v platnost opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací. Tímto opatřením se zrušuje opatření děkana č. 38/2020 a opatření nabývá platnosti a účinnosti 1. října 2024. Toto opatření zavádí nové charaktery bakalářských prací. V článku 3 je dané rozšíření popsáno následovně:

„1. Bakalářská práce může mít charakter standardní akademické kvalifikační práce založené na teoretickém a/nebo empirickém zpracování určitého tématu nebo charakter portfolia, jež může nabývat pěti různých podob:

- a) portfolio založené na reflexi pedagogické praxe (v souladu s Rámcovými požadavky na studijní programy k výkonu regulovaných povolání pedagogických pracovníků),*
- b) portfolio výukových materiálů a jejich reflexe,*
- c) portfolio tvůrčích výstupů a jejich reflexe (tvůrčí výstupy, resp. jejich záznam musí být součástí přílohy práce),*
- d) portfolio založené na reflexi průběhu bakalářského studia (ve vztahu k profesi, pro kterou studium připravuje),*
- e) portfolio profesního rozvoje (v profesních studijních programech).*

2. Zvolený charakter bakalářské práce musí být uveden v zásadách pro vypracování, které jsou povinnou součástí zadání práce. Společným požadavkem na výše uvedené typy portfolií je především důkladné zpracování reflexe příslušného materiálu, a to s oporou o prostudovanou odbornou literaturu, jejíž soupis musí být součástí práce. Celkový rozsah portfolií musí odpovídat požadavkům na minimální rozsah bakalářských prací stanovený v Čl. 6 odst. 1a tohoto opatření. Další náležitosti jednotlivých typů portfolií může stanovit garant studijního programu.“ (Opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací, s. 3, 4).

Na důvody zavedení portfolií jsem se zeptal děkana docenta Antonína Jančaříka, který krátce po svém zvolení toto opatření vydal: *„Určitě se seběhly dohromady dvě věci. Za první je to*

hlavně reakce na velké generativní moduly umělé inteligence, které trošku mění u psaného textu situaci a za druhé jsou to rámcové požadavky, ale ty jsou pro nás závazné až s novou akreditací.

Tématem se zabývalo i předchozí vedení fakulty. Nabízely se tři možnosti, jak reagovat. Nereagovat vůbec, zrušit úplně bakalářské práce a nebo nějakým způsobem modifikovat jejich podobu. Rozhodlo se, že jdeme tou cestou modifikace a termín byl před začátkem akademického roku, aby bylo jasné, proč a za jakých podmínek studenti mohou v letošního akademickém roce vypracovávat závěrečné práce, v tomhle případě v bakalářských studijních programech, kde je to jednodušší. Zrušení prací je zásah do akreditace velkého rozsahu, znamenalo by to reakreditovat studijní programy.“

Na moji doplňující otázku, zda vycházeli při rozšíření charakterů z nějakého průzkumu a kdo měl přípravu na starosti, děkan reagoval: *„Byla na to pracovní skupina, ve které měli zastoupení jak akademici, tak studenti. Vycházeli jsme za prvé z rámcových požadavků, kde je požadováno jedno portfolio a je to něco, k čemu dlouhodobě směřujeme, protože pro nové akreditace se to pro nás stává závazným. Další reakce na rámcové požadavky bude větší, protože tam je jasné, že z naší současné nabídky portfolií a varianty klasické akademické bakalářské práce budeme muset přejít k portfoliu profesnímu s praxí.*

Za druhé jsme vycházeli ze stávající zkušenosti, kde portfolia v některých studijních programech už jsou uplatňována. Jsou to profesní studijní programy a jsou to Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a Pedagogika předškolního věku, kde se jedná o materiál ke státní závěrečné zkoušce.“

Informace od proděkanky doktorky Veroniky Laufkové: *Nové charaktery bakalářské práce reagují na současné potřeby vzdělávání, které kladou důraz na rozvoj kompetencí a mohou studentům dávat větší smysl nejen během studia, kdy mohou účinně sledovat svůj vlastní pokrok, ale i při ucházení se o zaměstnání, kde se portfolii mohou efektivně prezentovat. Dále k tomu dodává: „Vychází z rámcových požadavků na studijní programy a my jsme se na to tady snažili reagovat tím, že jsme dali garantům studijních předmětů možnost rozhodnout, jaké charaktery bakalářské práce studentům umožní, aby to bylo v souladu s těmi současnými akreditacemi. Můžu říct, že by mi charaktery formou portfolia dávaly mnohem větší smysl u diplomové práce.“*

Zajímalo mne, zda se uvažuje o rozšíření charakteru i u diplomových prací, přestože proděkanka Laufková se domnívá, že to neumožňuje vysokoškolský zákon. Děkan odpověděl: „*U bakalářského studijního programu je to legislativně jednodušší. Zákon říká, že jeho součástí je zpravidla obhajoba bakalářské práce. Pro magisterský studijní program je v zákoně uvedeno, že se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je obhajoba diplomové práce.*

Ve skutečnosti by změna byla možná i u diplomových prací, ale přesně tam je otázka, jestli nepůjdeme spíš cestou, že změním podobu státnic. Budeme ověřovat připravenost na vykonávání profese na základě toho portfolia, které si ten student udělá, a k tomu zůstane diplomová práce, protože máme akademické studijní programy s výjimkou těch několika profesních.“

Položil jsem otázku, zda existuje nějaká právní norma, která definuje, co je vlastně diplomová práce. Děkan zareagoval: „*Není, je to ryze zvykové. Ve vnitřních předpisech Pedagogické fakulty (poznámka výzkumníka konkrétně v Pravidlech pro organizaci studia, s.6, čl. 19, bod 4.) je napsáno, že děkan formou opatření děkana stanoví náležitosti závěrečné práce. To znamená, že součástí obhajoby je diplomové práce, protože to říká zákon, u bakalářské práce to říká naše akreditace. Rozhodli jsme se zatím pro modifikaci bakalářské práce, kde je úprava akceptovatelnější.“*

Přestože úprava přišla až po Fakultě podnikohospodářská Vysoké školy ekonomické v Praze, bude mít již účinnost pro stávající studenty v akademickém roce 2024/2025. Fakulta podnikohospodářská způsoby ukončení studia změnila pouze pro nově nastoupivší studenty. Děkan k tomu doplnil: „*Marketingově se zaměříme na komunikaci těchto změn a jejich výhod pro nové i stávající studenty bakalářského studia. Zároveň podpoříme naše pracoviště v rozhodování, jaké formy portfolií jsou pro jejich studijní programy vhodné.“*

4.2 Vzorové charaktery bakalářských prací a metodika

Opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací příliš nepopisuje jednotlivé charaktery bakalářských prací. Děkan docent Antonín Jančařík k tomu v rozhovoru řekl: „*Metodika se už zpracovává, budou vzory portfolií, jak mají vypadat, ale lze očekávat průběžné revize. Za nejdůležitější považují, jak*

budou práce hodnoceny. Já se hlavně zaměřuji na strukturu a na jasně vymezené cíle práce a jejich reflexy v závěru práce.“

Proděkanka doktorka Veronika Laufková prozradila, kde pracovní skupina čerpala zkušenosti pro zavedení nový charakterů: *„Zkušenost, na kterou my jsme navazovali, byla portfolia závěrečných prací profesních studijních programů na Katedře pedagogiky.“*

Proděkanka informaci rozvedla: Od ledna 2024 běží projekt ESF+, jehož jedním z hlavních výstupů je rozvoj pedagogických kompetencí učitelů. V rámci projektu se chtějí zaměřit na závěrečné práce a analyzovat, jak jsou zadávány v různých studijních programech a jaký mají charakter. Součástí metodiky by mělo být vymezení obsahu portfolií tak, aby odpovídal formálním požadavkům a zároveň respektoval specifika studijních programů.

Zároveň by měla vzniknout i metodika kritérií hodnocení závěrečných prací, protože se ukázalo, že katedry přistupují k hodnocení různě – od podrobného popisu kritérií hodnocení po jednoduché check listy, bodové hodnocení či slovní zhodnocení závěrečné práce. To umožní lépe pochopit požadavky jednotlivých studijních programů a sjednotit základní rámec hodnocení.

Součástí projektu je zaměření na rozvoj pedagogických kompetencí učitelů, především začínajících vysokoškolských pedagogů, kterým chybí systematická příprava pro vedení závěrečných prací. Cílem je poskytnout jim podporu v tom, jak efektivně vést bakalářské či diplomové práce, včetně portfolií.

Pokusil jsem se najít některé definice charakterů v jiných zdrojích:

Standardní akademická kvalifikační práce je písemný odborný text splňující určité metodologické a formální požadavky jako je práce s odbornými zdroji a jejich citování. Obsahuje zpravidla úvod, teoretickou a empirickou část nebo deskriptivně–analytickou část a závěr (Metodika pro psaní diplomových prací na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání, s. 2 a 17).

Na některých školách i katedrách Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy může mít část bakalářská práce i jinou podobu. Například u uměleckého studijního programu se může jednat o výtvarnou podobu – obraz, socha, koncert, film. U technických studijních programů

to může být software, výkresy. Zde lze uplatnit i charakter portfolia tvůrčích výstupů a jejich reflexe.

Portfolio profesního rozvoje „je soubor reflektovaných materiálů dokumentujících profesní rozvoj, jehož cílem je dokladovat profesní růst studenta během bakalářského studia a připravit jej na výkon budoucí profese.“ (Metodika pro psaní bakalářských prací na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání, s. 21). Základní struktura je v příloze 3. V příloze 4 jsou náležitosti a zásady pro hodnocení portfolia ve studijním oboru Vychovatelství.

Proděkanka Laufková upozornila, že portfolia vyžadují systematickou práci již od prvního ročníku, protože je nutné průběžně shromažďovat důkazy a materiály. Mnozí studenti si tuto náročnost uvědomují a volí raději klasickou bakalářskou práci, kterou považují za rychleji zvládnutelnou než dlouhodobé sbírání podkladů pro portfolio.

4.3 Využívání charakterů bakalářských prací na jednotlivých katedrách

Proděkanky doktorky Veroniky Laufkové jsem se zeptal, zda vedení fakulty má již zpětnou vazbu od kateder ohledně používání nových charakterů. Proděkanka má přehled o těchto katedrách:

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání zavedla portfolio charakteru profesního rozvoje pro akademický studijní program Školský management. Doktorka Zuzana Svobodová byla jednou z prvních iniciátorek z řad garantů studijních programů. Dle dostupných informací byl u studentů o toto portfolio poměrně velký zájem.

Katedra anglického jazyka a literatury uvažuje do budoucna o portfoliu založeném na reflexi průběhu bakalářského studia. Považují ho za jedinou možnou alternativu ke standardní kvalifikační práci, zejména s ohledem na to, že studenti absolvují pouze dva semestry úvodu do oborové didaktiky a jedinou praxi.

Katedra českého jazyka zůstane u standardní akademické kvalifikační práce.

Katedra dějin a didaktiky dějepisu používá portfolio výukových materiálů u magisterských státnic, a proto by mohlo být zvažováno i jako jeden z charakterů bakalářské práce.

Katedra matematiky a didaktiky matematiky považuje za vhodné portfolio výukových materiálů a jejich reflexe (děkan docent Antonín Jančařík, rozhovor).

Katedra občanské výchovy a filozofie pro akademický rok 2025/2026 nebude zavádět portfolia, avšak jejich využití se plánuje do budoucna.

Katedra pedagogiky používá bakalářské práce charakteru portfolia profesního rozvoje už od roku 2014 v programu Vychovatelství a Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku. V současné době volí tento charakter přibližně polovina studujících. Vyučující mají pocit, že portfolia se začala zdařile psát a posuzovat až po pěti letech od jejich zavedení. Na webových stránkách katedry jsou k dispozici podrobné pokyny. Obsahují informace o požadované struktuře, včetně eseje, rešerše literatury či strukturovaného životopisu.

Katedra preprimární a primární pedagogiky vyžaduje v rámci magisterského studijního programu Učitelství pro I. stupeň tvorbu profesního portfolia. Studenti zároveň odevzdávají i diplomovou práci (Učitelství pro 1. stupeň, s. 1).

Katedra psychologie na stránkách uvádí, že závěrečné práce ve formě portfolia katedra vypisovat neumožňuje. Tento formát není v souladu s akreditací studijního programu, který není zaměřen na učitelství (Bakalářské studium | Katedra psychologie, čl. 2).

Katedra rusistiky a lingvodidaktiky zůstane u standardní akademická kvalifikační práce.

Katedra tělesné výchovy zachová dosavadní charakter bakalářských prací. Standardní akademická kvalifikační práce jsou zaměřené na metodiku a didaktiku pohybových programů a zahrnují jejich praktické ověření na cílové skupině spolu s reflexí. Portfolio založené na reflexi pedagogické praxe katedra nezvolila, protože studenti absolvují praxi až v závěru studia. Uvažovali by o něm pouze v případě, že by praxe probíhala už od prvního semestru.

Katedra výtvarné výchovy zadávala první portfolia tvůrčích výstupů a jejich reflexe.

5 Nové formy závěrečných prací na vybraných českých univerzitách

Na základě rešerše, byly zvoleny instituce terciálního vzdělávání, které přináší inovace u forem závěrečných prací nebo nabízí zajímavé žánry u standardní akademické kvalifikační práce.

V roce 2023 se objevily články v novinách, že první fakulta ruší písemné bakalářské práce. Ve skutečnosti je **Fakulta podnikohospodářská z Vysoké školy ekonomické v Praze** nahradí jiným typem písemných prací, takzvanými bakalářskými projekty. Děkan fakulty profesor Jiří Hnilica k tomu řekl: „*Bakalářský projekt bude možné splnit řadou způsobů dle preferencí a možností studenta. Půjde buďto o odbornou stáž v kombinaci s podrobnou zprávou ze zahraničního studijního pobytu, účast na fakultním výzkumném projektu, či konkrétní podnikatelský projekt.*“ (Nahrazení bakalářské práce, s.1). Jako hlavní důvod je uváděn nástup umělé inteligence, kterou mohou studenti využít a její odhalení se jeví jako nepravděpodobné. Otázkou je, jestli to spíš nebyl jen poslední impulz a dalším důvodem je, že psaní bakalářské práce nenaplňuje potřebné kompetence pro profesní uplatnění. Tomu totiž napovídají nově navrhované způsoby ukončení vysokoškolského studia pro nově nastoupivší studenty od zimního semestru 2024/2025:

Case study (případová studie) s možností kombinace s analýzou dat

Průcha a Veteška (2014, s. 825) popisují případovou studii jako výzkumnou metodu používanou v kvalitativním výzkumu v sociálních vědách, zvláště v pedagogickém, psychologickém a sociologickém výzkumu. Její podstatou je detailní popis jednoho případu či několika případů, obvykle s cílem objasnit co nejhluběji dané případy se všemi jejich specifitami i pomocí různých technik sběru informací. Podle Hendla (In: Průcha a Veteška (2014, s. 825) existují různé formy případových studií: „*osobní případová studie, studie komunity, studie organizací a institucí, studie událostí, rolí a vztahů. Případové studie umožňují proniknout do popisovaných subjektů či objektů takovým způsobem, který není možný při jejich hromadném (kvantitativním) zkoumání. Na druhé straně poznatky z případových studií nejsou zobecnitelné na širší soubor osob či jevů.*“

Analýza dat znamená smysluplné zpracování a využívání velkého množství informací. Pomáhá nacházet relevantní odpovědi na výzkumné otázky a podporuje rozhodování. S rostoucí digitalizací a automatizací získává stále větší význam (Hendl, 2016, s. 231).

Projekt

Projekt (z lat. pro-jicio, pro-iectum, plán, návrh) je jedinečný proces přechodu z počátečního bodu do cílového stavu, který má stanovený časový rámec a často je omezen různými zdroji, jako jsou finance, lidé nebo technologie. Cílem projektu je dosáhnout určitého výsledku, například vytvoření produktu, služby nebo řešení problému. Obvykle se skládá z několika fází, jako je plánování, realizace a hodnocení výsledků. Doležal (2023, s. 26-27)

Na brněnské **Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy univerzity** došlo k nahrazení tradičních bakalářských prací novým formátem, tzv. závěrečným projektem. Tato změna byla schválena v rámci žádosti o prodloužení akreditace Radou pro vnitřní hodnocení dne 12. března 2024 a týkat se bude studentů, kteří zahájili studium od akademického roku 2023/2024. Podobný přístup k úpravám plánuje v nejbližší době zavést také přírodovědecká fakulta, a to nejprve u studijního programu Chemie. Rada v zápisu uvedla, že nelze závěrečný projekt považovat za zjednodušení ukončení studia, ale spíše jeho modernizaci v souladu se současným vývojem vzdělávání (Zápis ze zasedání Rady pro vnitřní hodnocení dne 12. března 2024, s. 2).

Smyslem této změny je klást větší důraz na rozvoj praktických schopností, analytického uvažování a kritického přístupu. Usiluje se o to, aby absolventi byli lépe vybaveni pro řešení problémů při pracovní uplatnění. Závěrečný projekt bude zpracován formou dokumentu, v němž studenti popíší a zanalyzují problém, navrhnou řešení, podloží své argumenty a obhájí doporučený postup. Oponentské posudky již nebudou vyžadovány. Státní závěrečná zkouška se zaměří na odbornou debatu nad projektem namísto obhajoby bakalářské práce. Změna struktury ukončení bakalářského studia získala jednomyslnou podporu Asociace děkanů ekonomických fakult na jejím říjnovém zasedání v roce 2023. Tento přístup je v souladu s osvědčenou praxí prestižních univerzit, jako jsou University of Oxford či University of Cambridge (Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity zavede změnu bakalářských zkoušek, s.1).

Na **Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity** si studentky a studenti mohou vybrat jeden z níže uvedených žánrů bakalářské práce. Ve studijním programu Evropská studia se jedná o tyto:

Literature review

Literature review (Práce shrnující stav poznání) - je přehled odborné literatury k určitému tématu, který shrnuje, analyzuje a syntetizuje existující výzkumy a publikace. Slouží k identifikaci hlavních teorií, metod a poznatků, čímž poskytuje kontext pro nový výzkum. Nejde jen o soupis zdrojů, ale o jejich kritické zhodnocení a propojení. Organizuje se různými způsoby – chronologicky, tematicky nebo metodologicky. Literatura se volí pečlivě a důležitá je také správná interpretace a citace zdrojů. Cílem je ukázat vývoj tématu a identifikovat mezery ve výzkumu (*Literature Reviews - The Writing Center • University of North Carolina at Chapel Hill, s.1*)

Policy paper (analytická práce)

Policy paper je typ analytický dokument, který se zaměřuje na identifikaci a analýzu konkrétního společenského problému a navrhuje praktická řešení. Cílem je nabídnout jasné a konkrétní doporučení, jak daný problém efektivně řešit. Tento typ práce vychází z hluboké analýzy problému, zohledňuje různá možná řešení a hodnotí jejich výhody a nevýhody. V rámci bakalářské práce typu policy paper se očekává spíše teoretická analýza (policy study) než konkrétní aplikace pro konkrétního klienta (policy analysis). Důraz je kladen na odborný jazyk, vlastní sběr primárních dat a argumentaci s dostatečnou hloubkou. Práce je určena odborné veřejnosti, nikoliv přímo politikům (Pravidla pro zpracování bakalářských prací na programu Mezinárodní vztahy, s. 2-3)

Research paper (výzkumná práce)

Výzkumná práce slouží k rozšíření poznání o konkrétním jevu či tématu. Klíčová je originalita získaných poznatků. Formuluje výzkumnou otázku, analyzuje dosavadní odborné zdroje, identifikuje mezery v poznání a přispívá novými zjištěními k jejich doplnění. U závěrečných bakalářských prací se očekává, že studie s výzkumným zaměřením budou zpracovávány pouze nejzdatnějšími studenty a studentkami po schválení garantem programu (*Pravidla pro zpracování bakalářských prací na programu Mezinárodní vztahy*, s. 5).

Ve studijním programu Mezinárodní vztahy se navíc jedná o tyto žánry:

Rozšířený position paper

Rozšířený position paper slouží k obhajobě konkrétního názoru na přesně vymezené téma. Autorův pohled musí být jasně patrný v celém textu. Nejde o získání nových vědeckých poznatků prostřednictvím metodologie, ale o snahu nabídnout nový a zajímavý úhel pohledu na stanovené téma (*Pravidla pro zpracování bakalářských prací na programu Mezinárodní vztahy*, s. 3-4).

Historická studie

Historická studie se přibližuje výzkumné práci. Může přinášet nové poznatky o tématech, kterým dosud nebyla věnována dostatečná pozornost. Vyžaduje pečlivou práci se zdroji, jako jsou archivní materiály (*Pravidla pro zpracování bakalářských prací na programu Mezinárodní vztahy*, s. 4).

6 Plagiátorství závěrečných prací

Případy plagiátorství ve vysokoškolských pracích významných českých a slovenských politiků se zabýval Sekerák (2022, s.1) a jeho výsledky lze krátce shrnout takto: Zásadní roli při jeho odhalování hrají investigativní novináři. Reakce politiků na prokázané plagiátorství se liší – většinou se snaží vinu popřít nebo ji bagatelizovat, rezignace jsou spíše výjimečné. Vysoké školy byly pod tlakem veřejnosti, ale bez právní možnosti zpětně odebrat tituly. V České republice a na Slovensku tedy vedly tyto kauzy k různým politickým a právním dopadům, umožňující odebrání akademického titulu v případě prokázaného podvodu. Přesto problém přetrvává a současné kontrolní mechanismy nejsou zcela efektivní.

Dle výzkumnice Veroniky Krásničan z projektu Akademická etika (In: Čunátová, 2021, s.1) se při zpracování diplomových prací v Česku podvádí přibližně v osmi procentech případů. Nejčastěji je práce zadána k vypracování jiným osobám nebo firmám, které nabízejí "zpracování podkladů". Jako hlavní důvody bývá uváděna nízká sebedůvěra či časová tíseň.

Plagiátorství závěrečných prací na Univerzitě Karlově se věnuje samostatné Opatření rektora č. 13/2020 - Posuzování plagiátorství na UK. Jedná se o prováděcí právní předpis k Etickému kodexu a Řádu habilitačního řízení a řízení pro jmenování profesorem. Ve Článku 3 – Plagiátorství je napsáno:

„1. Plagiátorstvím se rozumí vydávání výstupů práce někoho jiného za vlastní počin.

2. Plagiátorství může nabývat zejména následujících forem:

- a) vydávání myšlenek, návrhů, invence, návodů či argumentačních postupů někoho jiného za vlastní, jejich převzetí bez náležité a přesné citace,*
- b) opsání (kopírování) části textu, tabulek, grafů atd. bez náležité a přesné citace,*
- c) přeformulované převzetí cizích výsledků (včetně překladu z cizího jazyka a zdrojů z Internetu) bez náležité a přesné citace,*
- d) parafrázování publikované práce (v jakékoli podobě), bez náležité citace původního zdroje,*
- e) autoplagiátorství, tedy opakované použití a prezentování výsledků vlastní práce bez vložení podstatných nových výstupů vlastní činnosti bez zřetelné a jednoznačné citace (upozornění),*

- f) *academic ghostwriting, tedy vytvoření práce na objednávku, kde skutečný autor práce není uveden a uvedený autor není skutečným autorem textu,*
- g) *nedodržování licencí, copyrightů a copyleftů, kterými jsou chráněny materiály.*

3. Plagiátorstvím není zejména:

- a) *citace, tedy doslovné přepsání části cizího díla, pokud je citace náležitě označena a je na původní zdroj náležitě odkazováno,*
- b) *parafráze, tedy vyjádření obsahu díla jiným způsobem, např. v textu použitím jiných slov, pokud je na původní zdroj náležitě odkazováno,*
- c) *kompilace, tedy dílo vzniklé složením myšlenek z několika jiných původních děl, pokud je na původní zdroje náležitě odkazováno (například určité typy učebnic a přehledových (syntetizujících) prací, jejichž cílem je podat uživateli souhrn dosavadního bádání),*
- d) *všeobecně známá fakta, kterými se rozumí obecně známé skutečnosti (i oborově specifické), které lze nalézt ve velkém množství dostupných zdrojů a které jsou známé širokému okruhu lidí, např. geografické či historické údaje, všeobecně známé informace nebo základní matematické definice,*
- e) *uvedení výsledků cizích autorů v přehledových pracích s náležitými citacemi původních prací,*
- f) *jazyková korektura prací provedená někým jiným, pokud je tato skutečnost uvedena.*

4. Za autoplagiát se nepovažuje zejména:

- a) *prakticky identický popis metodiky, experimentu, interpretační koncepce atd. v publikacích prezentujících nové výsledky získané danou, již dříve použitou a popsanou metodikou (s citací práce s podrobným původním popisem, případně i s komentářem),*
- b) *shrnutí vlastních výsledků v navazujících publikacích s podstatnými novými výsledky nebo reinterpetací s náležitou citací,*
- c) *vícenásobná (resp. víceúrovňová), ale výrazně odlišná publikace výsledků sloužící jejich optimálnímu šíření ve vědecké komunitě, např. konferenční příspěvek a dopis redakci a důkladná publikace se všemi podrobnostmi, odpovídající zvykům v dané vědní oblasti,*

- d) *working papers, preprints a práce zveřejněné v repozitářích „předtiskových verzí“ vydavatelství, následně zveřejněné jako standardní vědecké články,*
 - e) *znovu publikovaná práce, např. v souboru statí určitého autora, je-li vyznačeno, kde byla již předtím publikována,*
 - f) *překlad vlastní práce z jednoho jazyka do jiného jazyka, pokud je tato skutečnost u pozdější publikace explicitně uvedena,*
 - g) *publikování totožných vědeckých výsledků v několika různých odborných časopisech (či jinými cestami) v různých jazykových verzích, pokud je tato skutečnost v pozdějších publikacích explicitně uvedena.“*
- (Opatření rektora č. 13/2020, s. 2,3)

V závěru je ještě uvedeno, že fakulty zavedou účinná opatření, aby zabránily plagiátorství a pro tuto činnost jmenují alespoň jednoho odpovědného člověka.

Empirická část práce

7 Metodologie výzkumu

Základem výzkumu je kvantitativní nástroj – dotazníkové šetření doplněné o expertní pohled pomocí strukturovaného a polostrukturovaného rozhovoru. Cílem této kombinace je získat co nejpřesnější a nejpravdivější poznatky.

7.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Výzkumný cíl a výzkumné otázky musely být upraveny, jelikož od října 2024 platí nové opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací. Toto opatření zavádí nové charaktery bakalářských prací. Já jsem zadání diplomové práce odevzdával 15. května 2024 a na tématu pracuji od prosince 2023.

Náplň práce k 18. říjnu 2024

Cílem výzkumu bylo zjistit názory pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy k používání nových charakterů bakalářských prací na jednotlivých katedrách a na rozsah diplomových prací. Jaké hlavní přínosy a rizika vidí pedagogičtí pracovníci pro zavedení nových charakterů a jaké jsou další možnosti u závěrečných prací vysokoškolského studia.

Výzkumné otázky:

- 1) Jaký je názor pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy na účel psaní bakalářských prací a rozsah diplomové práce?
- 2) Jaké nové charaktery bakalářských prací považují vyučující Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy za vhodné pro svou katedru?
- 3) Jaké jsou přínosy a jaká rizika z pohledu pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy pro zavedení nových charakterů bakalářských prací oproti tradiční akademické práci?

7.2 Představení výzkumného kvantitativního nástroje

Kvantitativní výzkum se zaměřuje na zkoumání jevů pomocí číselných dat. Využívá stanovené metody a měření. Na začátku výzkumu jsou definovány cíle, které se ověřují.

Výsledky jsou podloženy konkrétními čísly a fakty. Cílem je být objektivní a vyhnout se domněnkám nebo subjektivním názorům (Průcha, 2014, s. 350).

Základem výzkumu je elektronické dotazníkové šetření. Dotazník je nástroj, který slouží ke sběru dat od většího počtu lidí. Používá se hlavně ke zjištění názorů a postojů. Je oblíbený, protože umožňuje rychle a jednoduše získat informace. Při jeho tvorbě je důležité zvolit vhodné otázky – otevřené, uzavřené nebo škálové – a přizpůsobit délku a formu cílové skupině. Velký význam má i způsob jeho zadání, ideálně osobně, což zvyšuje návratnost odpovědí (Průcha, 2014, s. 378).

Elektronický dotazník je dotazník zasílaný e-mailem i jinými elektronickými cestami. Je levný a časově méně náročný, ale často má nízkou návratnost, někdy jen kolem 10 %. Lidé se bojí ztráty anonymity nebo dotazník nevyplní pečlivě. Výsledky proto nemusí být spolehlivé. Důležité je dobře promyslet cíle, otázky, provést zkoušku na malém vzorku a zajistit jasné instrukce i záruku anonymity (Průcha, 2014, s. 384).

7.3 Představení rozhovorů s experty

Kvantitativní šetření doplňují rozhovory s experty, kteří stáli u zavádění rozšířených charakterů bakalářských prací. Rozhovor probíhá mezi výzkumníkem a jedním nebo více lidmi. Často se používá seznam připravených otázek. U strukturovaného rozhovoru lze otázky zaslat i s předstihem. Při polostrukturovaném rozhovoru nemá respondent otázky k dispozici a zpočátku má více prostoru pro sdělení informací k tématu a poté až je vyzván k doplnění pomocí otázek. Respondent takto může sdělit i informace, na které nesměřují otázky. Tazatel může otázky upravit, změnit jejich pořadí nebo doplnit další otázky, které se v danou chvíli ukáží jako důležité. Otázky by měli být jasné a nepříliš osobní. Odpovědi se většinou nahrávají, ale je nutné získat souhlas respondenta. Nahrávání může ovlivnit upřímnost odpovědí (Průcha, 2014, s. 402).

7.4 Specifika etického postupu ve výzkumu

Před zahájením vyplňování samotného dotazníku byli dotazovaní seznámeni s svým studijním oborem, s názvem diplomové práce a cílem výzkumného šetření kvantitativního nástroje. V souladu s ochranou osobních údajů nebyli respondenti vyzváni k zadání osobních údajů, pouze vybírali katedru, kde jsou zaměstnáni.

U rozhovorů respondenti podepsali Informovaný souhlas s poskytnutím individuálního rozhovoru pro účely výzkumu k diplomové práci. Celkové rozhovory nejsou součástí přílohy z důvodu upřímnosti odpovědí a ochrany osobních názorů respondentů.

7.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Kvantitativní výzkum

Do kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření byli zařazeni vyučující Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy (mimo vyučující na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání viz níže pod nadpisem Rozhovor s experty). Bylo rozesláno celkem 497 emailů, z toho se 21 emailů vrátilo jako nedoručitelných nebo oslovený odepsal, že již na fakultě nevyučuje.

Tabulka 1 ukazuje účast vyučujících jednotlivých kateder. Osloveno bylo celkem 476 vyučujících a odpovědělo 73, což představuje 15% návratnost. Dva respondenti odpověděli po mém vyhodnocení dotazníku. Jedná se o hodnoty, které jsou obvyklé pro akademická šetření touto formou.

Do šetření se nejvíce zapojila Katedra germanistiky (30 %) a Katedra matematiky a didaktiky matematiky (23 %). Naopak nejnižší návratnost byla zaznamenána na Katedře anglického jazyka a literatury (6 %) a Katedře výtvarné výchovy (8 %). Některé katedry nedosáhly požadovaného počtu respondentů (alespoň tři vyučujících a zároveň 10 % z oslovených). Pro splnění této podmínky jsem jednotlivé katedry sloučil do několika skupin, které uvádí Tabulka 1. Výjimkou je Katedra tělesné výchovy, u níž zůstává nereprezentativní vzorek pouze dvou respondentů, jelikož ji nebylo možné sloučit s žádnou podobnou katedrou. S těmito sloučenými skupinami dále pracuji v některých částech analýzy. Považuji tento postup za vhodný, neboť členář z jiné fakulty může být zvyklý na odlišné organizační členění či například mají jiné katedry cizího jazyka.

Tabulka 1: Účastníci výzkumu

Katedra	vyučujících osloveno	vyučujících odpovědělo	vyučujících odpovědělo (%)
Katedry cizích jazyků	49	8	16 %
Katedra anglického jazyka a literatury	18	1	6 %
Katedra francouzského jazyka a literatury	12	2	17 %
Katedra germanistiky	10	3	30 %
Katedra rusistiky a lingvodidaktiky	9	2	22 %
Katedry českého jazyka a literatury	37	7	19 %
Katedra české literatury	13	2	15 %
Katedra českého jazyka	24	5	21 %
Katedry hudební a výtvarné výchovy	80	8	10 %
Katedra hudební výchovy	54	6	11 %
Katedra výtvarné výchovy	26	2	8 %
Katedry humanitní ostatní	40	5	13 %
Katedra dějin a didaktiky dějepisu	24	3	13 %
Katedra občanské výchovy a filozofie	16	2	13 %
Katedry pedagogické a psychologie	170	23	14 %
Katedra pedagogiky	33	6	18 %
Katedra preprimární a primární pedagogiky	32	5	16 %
Katedra speciální pedagogiky	34	5	15 %
Katedra psychologie	71	7	10 %
Katedry přírodních věd	34	5	15 %
Katedra biologie a environmentálních studií	17	3	18 %
Katedra chemie a didaktiky chemie	17	2	12 %
Katedry technické	52	11	21 %
Katedra informačních technologií a technické výchovy	26	5	19 %
Katedra matematiky a didaktiky matematiky	26	6	23 %
Katedra tělesné výchovy	14	2	14 %
Neuvedeno		4	
Celkem	476	73	15 %

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhovory s experty

Pro expertní pohled jsem vybral dva respondenty. Děkana Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy doc. RNDr. Antonína Jančaříka, Ph.D., který byl do funkce slavnostně jmenován dne 9. července 2024. Na fakultě působí od roku 2004 na Katedře matematiky a didaktiky matematiky a je zde i garantem bakalářských studijních programů.

Dále jsem oslovil prof. PhDr. Jaroslava Vetešku, Ph.D., MBA, vedoucího Katedry andragogiky a managementu vzdělávání a garanta studijních programů Management vzdělávání a Andragogika a management vzdělávání. Profesor Veteška na schůzce navrhl změnit účast ve výzkumu na konzultaci z důvodu nestrannosti při hodnocení výsledku mé práce. Z téhož důvodu navrhl vynechat oslovení vyučujících na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání v kvantitativním výzkumu.

Děkan docent Antonín Jančařík pro další rozhovor doporučil proděkanku PhDr. Veroniku Laufkovou, Ph.D., zástupkyni vedoucího Katedry české literatury a členku pracovní skupiny pro přípravu opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací.

7.6 Technika sběru dat a jejich analýza

Kvantitativní výzkum

Pro kvantitativní výzkum jsem formuloval dvanáct položek dotazníku. Zahrnul jsem různé typy otázek — uzavřené, otevřené i škálové — a také tvrzení určená k hodnocení nebo možnost k volnému vyjádření. Mým cílem byla časová nenáročnost. Při pilotáži se délka vyplňování pohybovala kolem pěti minut. V hlavním šetření byl medián časové náročnosti 7,5 minuty a průměr 9,5 minuty.

Před zahájením hlavního šetření proběhlo testování dotazníku, jehož cílem bylo ověřit srozumitelnost otázek a odhalit případné nedostatky. Testování se zúčastnilo sedm respondentů. Na základě jejich připomínek byly drobně upraveny formulace otázek a celková podoba dotazníku.

Sběr dat pro kvantitativní výzkum probíhal online prostřednictvím aplikace Microsoft Forms. Dotazníky byly rozesílány e-mailem. Jako komplikaci vnímám skutečnost, že fakulta neposkytla e-mailové kontakty na posuzovatele závěrečných prací ani nepřístupila na

požadavek k rozeslání dotazníků v rámci jiných oficiálních sdělení. Toto rozhodnutí bylo odůvodněno tím, že v poslední době enormně přibýlo žádostí o vyplňování dotazníků v souvislosti s tvorbou bakalářských a diplomových prací, a proto bylo rozhodnuto těmto žádostem nevyhovovat, aby vyučující nebyli zahlceni poštou a dotazníky.

V důsledku toho jsem byl nucen vyhledat kontaktní údaje ručně na devatenácti webových stránkách jednotlivých kateder, což představovalo časově náročnou činnost. Ani využití nástrojů umělé inteligence v tomto případě nepřineslo potřebnou efektivitu, protože mailové adresy nebyly vypsány správně nebo kompletně. Celkově jsem této činnosti věnoval přes čtyři hodiny.

Následně jsem vytvořil devatenáct variant e-mailů, které jsem rozesílal postupně v průběhu jednoho týdne, s cílem minimalizovat riziko jejich označení jako nevyžádané pošty. Uvědomuji si, že obdržení e-mailů mohlo být pro některé vyučující zatěžující, nicméně v dané fázi rozpracovanosti výzkumu již nebyla jiná reálná možnost, jak zajistit potřebná data pro dokončení práce.

Současná situace tak ukazuje na rozpor mezi požadavkem psát závěrečné práce, které obvykle obsahují výzkumné šetření a existujícími interními pravidly, která komplikují jejich distribuci. Tento fakt se zřejmě promítl i do nižší návratnosti odpovědí, a tím i do omezené vypovídací hodnoty výzkumného šetření.

Data byla následně zpracovávána prostřednictvím tabulkového softwaru Microsoft Excel.

Rozhovory s experty

Rozhovory byly nahrávány na záznamník. Přepis byl zpracováván automaticky prostřednictvím softwaru Microsoft Word a následně byl ručně upraven, a redakčně zkrácen a zaslán k autorizaci respondentovi.

S děkanem docentem Antonínem Jančaříkem jsem se sešel 18. října 2024. Vzhledem k jeho pracovnímu vytížení a časové dotaci třicet minut jsem zvolil strukturovaný rozhovor a otázky mu předem zaslal. Oceňuji jeho rychlé reakce i vstřícnou domluvu.

Rozhovory jsem plánoval uskutečnit ještě před kvantitativním výzkumem, abych podle nich mohl případně upravit dotazníkové šetření. Na základě domluvy s panem děkanem jsem se rozhodl zaměřit především na bakalářské práce a do výzkumu jsem zařadil otázku, jaké

nové charaktery bakalářských prací budou jednotlivé katedry Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy zavádět.

S proděkankou doktorkou Veronikou Laufkovou se mi podařilo sejit až 20. února 2025, ale na druhou stranu jsme měli k dispozici více času, a tudíž jsem mohl provést polostrukturovaný rozhovor.

8 Výsledky výzkumu

8.1 Účel psaní bakalářské práce

První otázkou kvantitativního výzkumu zněla otázka: Jaký podle vás má účel psaní bakalářské práce? Otázka byla položena jako pořadová škála s předdefinovanými možnostmi, které byly generovány v náhodné pořadí s doplněním o instrukci: Seřad'te dle priority – nejvýše = nejdůležitější. Výsledky zobrazuje Tabulka 2 a Graf 3.

Možnosti byly následující (v dotazníku bez označení písmeny):

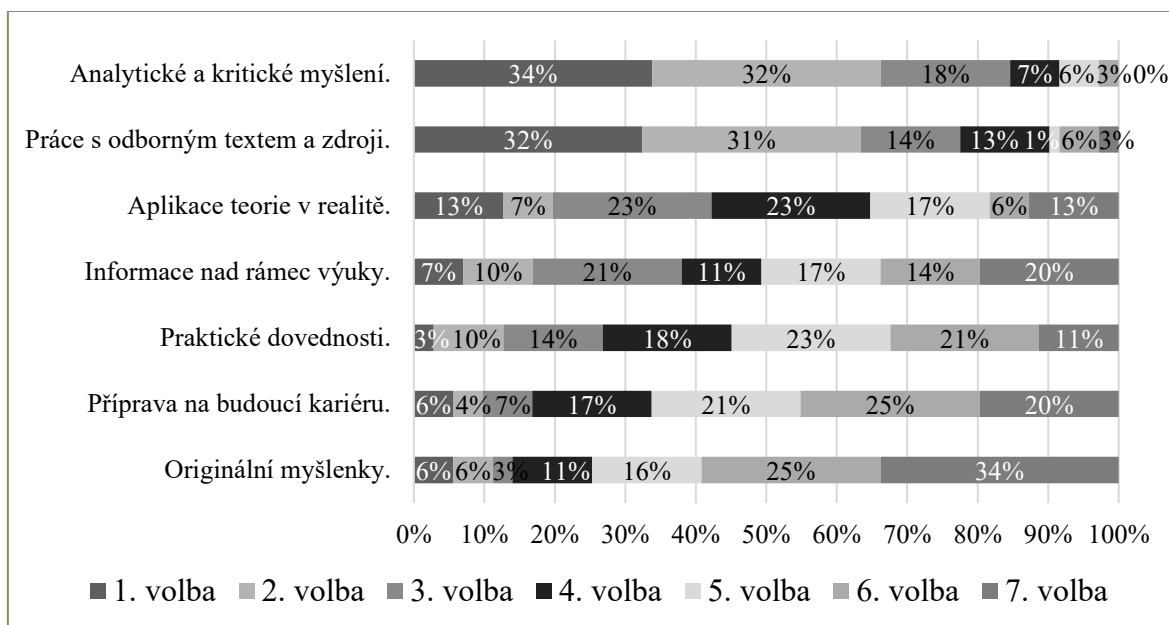
- a) Student má prokázat analytické a kritické myšlení.
- b) Student má prokázat schopnost práce s odborným textem a zdroji.
- c) Student má prokázat schopnost navrhnout řešení a aplikovat teoretické znalosti v reálných situacích.
- d) Student má získat informace nad rámec výuky o tématu, které ho zajímá.
- e) Student má prokázat praktické dovednosti.
- f) Psaní práce má studenta připravit na budoucí profesní kariéru.
- g) Student má generovat originální myšlenky.

Tabulka 2: Účel psaní bakalářské práce

Nabízené možnosti	Volba						
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
a) Analytické a kritické myšlení.	34 %	32 %	18 %	7 %	6 %	3 %	0 %
b) Práce s odborným textem a zdroji.	32 %	31 %	14 %	13 %	1 %	6 %	3 %
c) Aplikace teorie v realitě.	13 %	7 %	23 %	23 %	17 %	6 %	13 %
d) Informace nad rámec výuky.	7 %	10 %	21 %	11 %	17 %	14 %	20 %
e) Praktické dovednosti.	3 %	10 %	14 %	18 %	23 %	21 %	11 %
f) Příprava na budoucí kariéru.	6 %	4 %	7 %	17 %	21 %	25 %	20 %
g) Originální myšlenky.	6 %	6 %	3 %	11 %	16 %	25 %	34 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 3: Účel psaní bakalářské práce

Zdroj: vlastní zpracování

Předdefinované možnosti jsem vybral na základě rozhovoru s děkanem docentem Antonínem Jančaříkem a obecně nejčastěji se opakujících názorů v akademické prostředí ve kterém se pohybuji. Názor děkana: „*Účelem psaní závěrečných prací je nejen seznámit se s odbornou literaturou, ale i kriticky hodnotit zdroje, a to i multimediální například v podobě podcastů. Dále naučit se tvořit vlastní texty, citovat a formulovat myšlenky. Studenti by měli pochopit, jak vzniká vědění v jejich oboru, což je důležité pro jejich profesní růst. Práce zahrnuje teoretickou rešerši i aplikaci poznatků, což se týká i portfolií, která možná budou komplexnější než klasické práce.*“

Názor proděkanky doktorky Veroniky Laufkové: Splnění této povinnosti je nezbytné, protože je součástí akreditací. Důležité je, že studenti se učí systematické práci. Důraz je kladen na různé úhly pohledu a podporu vedoucího práce. Semináře vedené různými vyučujícími pomáhají studentům rozvíjet analytické myšlení, vést diskuse se spolužáky a postupně prohlubovat kritický nadhled.

Případně mohli respondenti další účel psaní bakalářské práce doplnit do otevřené otázky číslo dva. Této možnosti využilo 32 respondentů. Nejčastěji se objevily tyto odpovědi opakující se v různých formulacích (vynechány byly ty, které se shodují s předdefinovanými možnostmi):

1. **Schopnost práce na dlouhodobém úkolu** – studenti se učí plánovat, překonávat překážky, udržet pozornost na tématu a dokončit náročný úkol.
2. **Syntetické myšlení** – studenti se učí nejen analyzovat, ale i zobecňovat a syntetizovat informace.
3. **Prokázání odborných a vyjadřovacích schopností** – důraz na schopnost napsat koherentní odborný text, formulovat vlastní myšlenky a používat adekvátní terminologii.
4. **Spolupráce s vedoucím práce** – důležitost schopnosti reagovat na připomínky, kriticky hodnotit poznámky a reflektovat vlastní práci.

Prokázání kompetencí a dovedností již během studia

Třetí doplňková otázka byla: Prokážou podle vašeho názoru studenti výše uvedené kompetence a dovednosti již během studia, například v seminárních pracích? Otázka byla položena jako Likertova škála s předdefinovanými možnostmi: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „tak napůl“, „spíše nesouhlasím“, „nesouhlasím“. Výsledky uvádí Tabulka 3.

Z pohledu vyučujících studenti nejlépe prokáží během studia analytické myšlení a schopnost práce s odbornými zdroji, zatímco největší rezervy vidí v praktické aplikaci znalostí, generování originálních myšlenek a rozvoji praktických dovedností. To naznačuje potřebu většího důrazu na praxi, propojení výuky s reálnými problémy. Přesto 53 % vyučujících vnímá bakalářskou práci jako přínosnou pro profesní přípravu, 25 % je neutrálních.

Tabulka 3: Prokázání kompetencí a dovedností již během studia

Nabízené možnosti	souhlasím	spíše souhlasím	tak napůl	spíše nesouhlasím	nesouhlasím
a) Analytické a kritické myšlení.	28 %	29 %	31 %	13 %	0 %
b) Práce s odborným textem a zdroji.	28 %	26 %	32 %	11 %	3 %
c) Aplikace teorie v realitě.	10 %	31 %	34 %	23 %	3 %
d) Informace nad rámec výuky.	25 %	28 %	28 %	17 %	3 %
e) Praktické dovednosti.	16 %	31 %	30 %	17 %	7 %
f) Příprava na budoucí kariéru.	23 %	30 %	25 %	17 %	6 %
g) Originální myšlenky.	7 %	32 %	32 %	19 %	10 %

Názor děkana docenta Antonína Jančaříka: „*Seminární práce během studia obvykle rozvíjejí dílčí dovednosti a znalosti, zatímco portfolia a závěrečné práce se zaměřují na propojení těchto jednotlivostí do celistvého pohledu. Portfolia i státní zkoušky by měly ukázat schopnost syntézy, komplexního myšlení a připravenosti aplikovat získané znalosti a dovednosti v praxi, což seminární práce samy o sobě neposkytují.*“

Názor proděkanky doktorky Veroniky Laufkové: Záleží na charakteru studijního programu a požadavcích na jednotlivé předměty. Během psaní závěrečné práce studenti individuálně dosahují výrazného pokroku. Systematicky přistupují k tématu, konzultují a postupně rozvíjejí své myšlení. Psaní kultivuje přemýšlení, umožňuje hlubší porozumění a propojení teorie s praxí. Oproti seminárním pracím je věnována větší pozornost jedné konkrétní oblasti. Vedoucí práce má na studenta více času, což podporuje diskuzi a komplexní rozvoj. U portfolií je výzvou právě časová náročnost, ale i schopnost kontinuální reflexe již od prvního semestru. Ta je však klíčová pro profesní růst a sebehodnocení, které nejsou vždy v běžném studiu plně rozvíjeny.

V opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací, ale i v mnohých metodikách kateder pro psaní závěrečné práce postrádám napsaný účel psaní závěrečné práce. Jak už jsem uvedl v teoretické části Pink (In: Armstrong a Taylor, 2015, s. 882) navrhl tři opatření ke zvýšení motivace. Jedna z nich je, že při předávání instrukcí a zadávání pokynů je důležité lidem objasnit nejen postup, ale také důvod, proč je daná činnost nezbytná.

8.2 Společenský přínos závěrečných prací

Čtvrtá otázka byla: Jaké procento závěrečných prací, které jste posuzoval/a, mělo podle vašeho názoru jiný přínos než jen pro samotného studenta? Například společenský přínos, práce byla součástí většího výzkumu nebo měla reálný dopad na zkoumanou instituci. Otázka byla položena jako volba s předdefinovanými možnostmi v procentech odstupňovaná po 10%. Výsledky ukazuje Tabulka 4. Průměrný podíl závěrečných prací s širším přínosem na celé fakultě Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy je 39 %. Výsledky naznačují, že existuje prostor pro větší podporu závěrečných prací s reálným dopadem na praxi nebo společnost.

Tabulka 4: Společenský přínos závěrečných prací

Katedry cizích jazyků	40 %
Katedry českého jazyka a literatury	36 %
Katedry hudební a výtvarné výchovy	47 %
Katedry humanitní ostatní	27 %
Katedry pedagogické a psychologie	37 %
Katedry přírodních věd	44 %
Katedry technické	37 %
Katedra tělesné výchovy	37 %
Celkem fakulta Pedf UK	39 %

Zdroj: vlastní zpracování

Názor děkana docenta Antonína Jančaříka: „*Akademické závěrečné práce mají být přínosné především pro samotné studenty, protože jim umožňují osobní i odborný růst, to naplňuje většina prací. Společenský přínos je velmi omezený a závisí na zaměření práce – některé přinášejí nové poznatky nebo materiály, zpravidla ale opakují již zpracovaná témata. Na naší katedře matematiky je mnoho diplomových prací součástí větších výzkumů, což zvyšuje jejich společenský přínos.*

Od rozšíření o charakter portfolia výukových materiálů a jejich reflexe očekávám praktickou využitelnost, kterou budeme moci nabízet k využití. To některé fakulty dělají a naše fakulta by to mohla dělat výrazně víc. Mohou to být multimediální materiály do výuky apod. Od portfolií si rovněž slibují generování autentických materiálů, jež mohou podpořit vědeckou činnost a porozumění procesům vzdělávání. Portfolia založená na reflexi pedagogické praxe mohou sloužit jako indikátor kvality a efektivity změn, které realizujeme v praxích, jak jsou těmi studenty vnímány. Využití portfolií proto může být společensky i odborně přínosnější než tradiční závěrečné práce.“

Dle mého názoru právě individuální pokrok studenta, zmíněný proděkankou doktorkou Veronikou Laufkovou v kapitole 8.1, může mít pak sekundární společenský přínos a je vhodné na něm začít pracovat systematicky od počátku studia. Portfolia tuto možnost umožňují mnohem lépe než standardní akademická kvalifikační práce.

8.3 Charakter bakalářské práce – názor vyučujících PedF UK

Pátá otázka byla: Jaký by podle vašeho názoru měl být charakter bakalářské práce? Otázka byla položena jako možnost volby s předdefinovanými možnostmi s doplněním o instrukci: Možno zvolit více možností nebo variantu d. Výsledky zobrazuje Tabulka 5.

Tabulka 5: Souhlas respondentů s jednotlivými charaktery bakalářské práce a názor na její zrušení

Katedry	a) Standardní	b) Portfolia	c) Jiný charakter	d) Zrušení BP
Katedry cizích jazyků	88 %	25 %	0 %	13 %
Katedry českého jazyka a literatury	100 %	43 %	0 %	0 %
Katedry hudební a výtvarné výchovy	75 %	38 %	13 %	38 %
Katedry humanitní ostatní	60 %	60 %	60 %	20 %
Katedry pedagogické a psychologie	74 %	57 %	22 %	9 %
Katedry přírodních věd	100 %	80 %	40 %	0 %
Katedry technické	55 %	55 %	27 %	36 %
Katedra tělesné výchovy	50 %	100 %	0 %	0 %
Celkem respondentů v %	77 %	53 %	21 %	16 %

Zdroj: vlastní zpracování

Šestá otázka byla: Jaké charaktery bakalářské práce jsou vhodné pro vaši katedru? Otázka byla položena jako možnost volby s předdefinovanými možnostmi s doplněním o instrukci: Možno zvolit více možností. Předdefinované možnosti jsem vybral na základě článku 3 v opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací. Výsledky uvádí Tabulka 6.

Tabulka 6: Souhlas respondentů s jednotlivými charaktery bakalářské práce na jejich katedře

Katedry	Standardní akademická kvalifikační práce	Portfolio založené na reflexi pedagogické praxe	Portfolio výukových materiálů a jejich reflexe
Katedry cizích jazyků	88 %	13 %	25 %
Katedry českého jazyka a literatury	100 %	29 %	29 %
Katedry hudební a výtvarné výchovy	88 %	63 %	25 %
Katedry humanitní ostatní	80 %	60 %	80 %
Katedry pedagogické a psychologie	78 %	52 %	43 %
Katedry přírodních věd	80 %	40 %	40 %
Katedry technické	91 %	36 %	73 %
Katedra tělesné výchovy	50 %	100 %	100 %
Celkem fakulta	84 %	44 %	44 %
Katedry	Portfolio tvůrčích výstupů a jejich reflexe	Portfolio založené na reflexi průběhu bakalářského studia	Portfolio profesního rozvoje
Katedry cizích jazyků	0 %	25 %	13 %
Katedry českého jazyka a literatury	14 %	0 %	0 %
Katedry hudební a výtvarné výchovy	38 %	38 %	38 %
Katedry humanitní ostatní	60 %	40 %	60 %
Katedry pedagogické a psychologie	35 %	22 %	35 %
Katedry přírodních věd	40 %	40 %	20 %
Katedry technické	45 %	45 %	27 %
Katedra tělesné výchovy	100 %	0 %	100 %
Celkem fakulta	34 %	26 %	30 %

Zdroj: vlastní zpracování

Sedmá otevřená otázka byla: Můžete uvést přínosy portfolií? Této možnosti využilo 37 respondentů. Nejčastěji se objevily tyto odpovědi opakující se v různých formulacích:

- Portfolio umožňuje lepší spojení získaných teoretických znalostí s jejich praktickým využitím. Může sloužit jako pomůcka do budoucího zaměstnání.
- Reflexe a sebereflexe – Poskytuje studentům nástroj pro vlastní reflexi, což může přispět k jejich profesnímu rozvoji.
- Vlastní tvorba a skutečné zkušenosti studenta, na rozdíl od přepsaných textů z literatury, ale upozorněno bylo i na riziko plagiátorství portfolií.
- Nepřipravenost studentů dělat výzkum.

Objevila se i kritika v různých formulacích:

- Portfolio není přínosné pro teoreticky orientované obory.
- Studenti v portfoliích nedokážou prokázat dostatečné analyticko-syntetické myšlení.

Názor děkana docenta Antonína Jančaříka: „*Hlavní výhodou portfolia je jeho flexibilita a zaměření na praktické výstupy. Studenti nejen popisují své zkušenosti, ale také reflektují, jak praxi připravovali, z jakých zdrojů vycházeli, co očekávali a jaká byla realita. Tento přístup podporuje kritické myšlení a komplexní analýzu, což může učinit portfolia přínosnějšími než klasické akademická práce. Portfolia umožňují zahrnout různé formy materiálů, jako jsou učební pomůcky nebo audiovizuální obsah, kdy praktické výstupy mohou tvořit její hlavní část, nikoli pouze přílohu.*“

Osmá otázka byla: Pokud by se měly charaktery bakalářské práce rozšiřovat, které vám přijdou jako vhodné? Otázka byla položena jako možnost volby s níže uvedenými předdefinovanými možnostmi s doplněním o instrukci: Možno zvolit více možností.

- **Projekt** (realizovaný během studia, může mít společenský přínos nebo i podnikatelský charakter)
- Podrobná **zpráva o odborné stáži**
- Rozsáhlejší **prezentace** (např. o účasti na fakultním výzkumném projektu)
- **Odborný research**
- **Policy paper**

- **Případová studie**
- **Datová analýza**
- **Jiné - s možností dopsání**

Výsledky znázorňuje Tabulka 7. Možnost Jiné využili respondenti častěji k dopsání svého názoru než k doplnění nějakého charakteru. Třikrát se objevila odpověď opakující se v různých formulacích: Všechny výše uvedené možnosti, již nyní může obsahovat standardní kvalifikační práce, jen jsou zde jinak pojmenované. To mne přivedlo na otázku, zda je ve fakultních předpisech definováno, jaké formy (na jiných fakultách nazývané žánry) lze použít pro standardní akademické kvalifikační práce. Tuto definici jsem nenalezl v opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací. V některých metodikách kateder pro psaní závěrečných prací jsou popsány zpravidla dva typy. Jako příklad dobré praxe by mohla posloužit metodika Katedry mezinárodních vztahů a evropských studií na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity zmíněná v kapitole 5.

Doptával jsem se proděkanky doktorky Veroniky Laufkové, zda se uvažuje o možnosti dalšího rozšíření, konkrétně o projekt nebo případovou studii. Proděkanka odpověděla takto: Charaktery bakalářských prací byly navrženy na základě brainstormingu, zkušeností z kateder, vize děkana a rámcových požadavků. Byla pokryta veškerá potřeba zaznamenaná z jednotlivých kateder. Návrh charakterů závěrečných prací byl koncipován obecně, aby vedoucí práce se studentem mohli volit vhodné řešení dle individuálních potřeb. Pro projekt by mohlo být použito portfolio výukových materiálů nebo portfolio tvůrčích výstupů a jejich reflexe. Případovou studii mohou dělat studenti v profesních studijních programech v portfolio profesního rozvoje.

Tabulka 7: Souhlas respondentů s rozšiřováním charakterů bakalářské práce na jejich katedře

Katedry	Projekt	Zpráva o odborné stáži	Prezentace	Odborný research
Katedry cizích jazyků	38 %	13 %	13 %	63 %
Katedry českého jazyka a literatury	43 %	0 %	14 %	43 %
Katedry hudební a výtvarné výchovy	13 %	13 %	0 %	0 %
Katedry humanitní ostatní	20 %	20 %	20 %	40 %
Katedry pedagogické a psychologie	22 %	13 %	13 %	22 %
Katedry přírodních věd	40 %	0 %	0 %	20 %
Katedry technické	55 %	0 %	27 %	45 %
Katedra tělesné výchovy	50 %	0 %	0 %	100 %
Celkem fakulta PedF UK	32 %	8 %	12 %	32 %
Katedry	Policy paper	Případová studie	Datová analýza	Jiné názory
Katedry cizích jazyků	13 %	38 %	25 %	13 %
Katedry českého jazyka a literatury	0 %	71 %	29 %	43 %
Katedry hudební a výtvarné výchovy	0 %	13 %	25 %	13 %
Katedry humanitní ostatní	20 %	40 %	20 %	0 %
Katedry pedagogické a psychologie	4 %	48 %	13 %	0 %
Katedry přírodních věd	0 %	40 %	40 %	20 %
Katedry technické	9 %	45 %	27 %	9 %
Katedra tělesné výchovy	0 %	50 %	0 %	0 %
Celkem fakulta PedF UK	5 %	42 %	21 %	10 %

8.4 Plagiátorství a motivace

Devátá otázka byla: Jaká je podle vás míra rizika jednotlivých typů podvodů při zavedení nových charakterů závěrečných prací ve vysokoškolském studiu oproti stávající podobě? Otázka byla položena jako Likertova škála s předdefinovanými možnostmi: „výrazně menší“, „menší“, „stejná“, „větší“, „výrazně větší“. Výsledky zobrazuje Tabulka 8 a Graf 4.

Celkově lze říci, že ve srovnání se standardní akademickou kvalifikační prací respondenti vnímají portfolia méně náchylná k riziku různých typů podvodů. Plagiátorství a ghostwriting jsou většinou hodnoceny jako riziko, které zůstává na stejné úrovni nebo se dokonce mírně snižuje. To naznačuje, že individuálnější charakter portfolia může snižovat možnost přímého

kopírování cizích prací. Využití umělé inteligence jako potenciálního nástroje podvodného jednání vnímají respondenti stejně u portfolií jako u tradičních akademických prací.

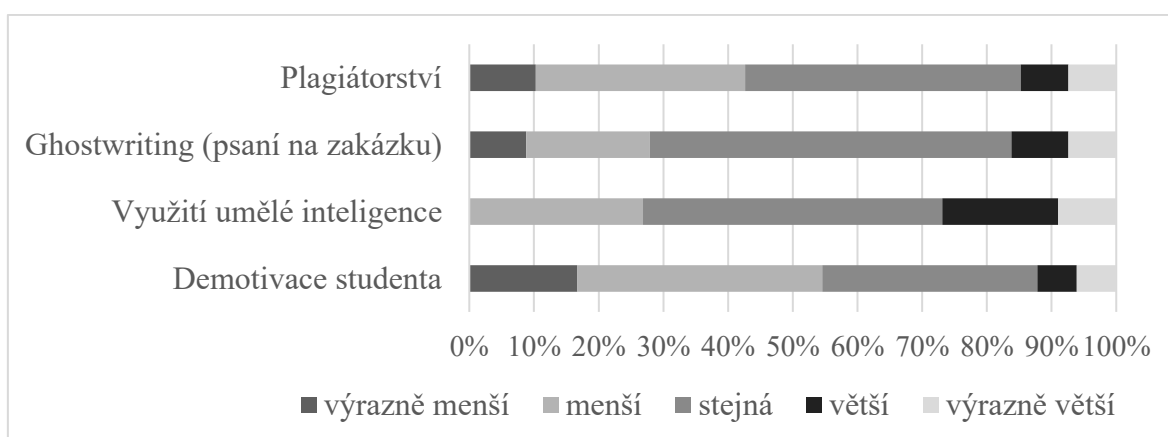
U demotivace studenta se nadpoloviční většina respondentů shodla, že portfolio může být pro studenty motivačnější než tradiční kvalifikační práce. Třetina se domnívá, že riziko je stejné. Jak už jsem uvedl v teoretické části, Pink (In: Armstrong a Taylor, 2015, s. 882) navrhl tři opatření ke zvýšení motivace, z nichž dvě odpovídají způsobu práce s portfoliem: Autonomie – podpořit jednotlivce v nastavení vlastního postupu a zaměření se na dosažené cíle namísto konkrétního způsobu práce. Dokonalost – usměrňovat lidi při hledání cesty k jejich rozvoji a aktivně s nimi sledovat jejich pokrok.

Tabulka 8: Míra rizika jednotlivých typů podvodů při zavedení nových charakterů závěrečných prací oproti stávající podobě

Riziko	výrazně menší	menší	stejná	větší	výrazně větší
Plagiátorství	10 %	32 %	43 %	7 %	7 %
Ghostwriting (psaní na zakázku)	9 %	19 %	56 %	9 %	7 %
Využití umělé inteligence	0 %	27 %	46 %	18 %	9 %
Demotivace studenta	17 %	38 %	33 %	6 %	6 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4: Míra rizika jednotlivých typů podvodů při zavedení nových charakterů závěrečných prací oproti stávající podobě

Zdroj: vlastní zpracování

Názor děkana docenta Antonína Jančaříka: „Podle mne spočívají rizika zejména v nízké motivaci studentů, kteří je vnímají jen jako nutnost k získání titulu. Tento typ rizika mohou portfolia dle mého názoru snížit. Na pedagogické fakultě odchází do pedagogické profese 80 % absolventů. V tomto okamžiku mi přijde smysluplné jim nabídnout takový charakter práce, který bude mít přínos pro jejich profesi. Riziko plagiátorství, ghostwriting nebo zneužití technologií, jako je umělá inteligence, je za mne podobné u všech charakterů závěrečné práce. Pokud chceme, aby student pracoval autenticky, měli bychom slevit z nároků na spisovnou češtinu a vytříbený styl, aby mohl vyjádřit sám sebe.“

Názor proděkanky doktorky Veroniky Laufkové: Plagiátorství se podle disciplinární komise vyskytuje jen v omezené míře. Riziko podvodu u portfolia se jeví jako nižší, protože je založeno na reflexi osobních zkušeností. Očekává se, že studentům bude dávat větší smysl než například psaní práce na obecné téma. Výukové materiály a tvůrčí výstupy bývají úzce spjaty s vlastní pedagogickou praxí, což zvyšuje motivaci k autentickému zpracování. V rámci nižších stupňů vzdělávání víme, že reflexe osobní četby snižuje tendenci podvádět, což může platit i pro portfolia, přesto není podvod vyloučen.

Názor děkana docenta Antonína Jančaříka k umělé inteligenci: „Studenti mohou využít umělou inteligenci, může pomoci s formulacemi nebo stylistikou, ale obsah musí zůstat autorský. Použití umělé inteligence by mělo být zdokumentováno a nesmí nahrazovat vlastní myšlenky. Studenti by se měli naučit využívat nové nástroje, ale stále musí odpovídat za kvalitu obsahu. Stejně tak mohou umělou inteligenci používat vedoucí práce a oponenti ke kontrole.“

Názor proděkanky k umělé inteligenci: Neznamena to rezignaci na teoretická východiska. I v portfoliu studenti musí provádět rešerše dostupných materiálů, nastudovat relevantní literaturu a formulovat vlastní myšlenky.

K motivaci proděkanka dodává: Téma, kterému se věnují, by jim mělo být blízké, aby pro ně nebylo psaní závěrečné práce utrpením, ale příležitostí k objevování, učení a zkoumání. Práce tak může dosahovat vyšší kvality – důkladná rešerše teoretických východisek umožňuje plynulý přechod k empirické části, což může vést k inovativním závěrům.

8.5 Spolupráce při závěrečné práci ve dvojicích nebo trojicích

Desátá otázka byla: Souhlasili byste s možností psát závěrečné práce ve dvojicích nebo trojicích, pokud by rozsah na jednoho studenta zůstal stejný? Předdefinované možnosti byly: „Ano“ a „Ne“. Výsledky uvádí Tabulka 9. Výsledky ukazují, že přibližně třetina respondentů by si tuto možnost dovedla představit. Nadpoloviční souhlas byl u technických a humanitních ostatních kateder. Jen na doplnění, 7 % respondentů na otázku neodpovědělo, většina z kateder přírodních věd.

Tabulka 9: Možnost psát závěrečné práce ve dvojicích nebo trojicích

Katedry	Ano	Ne
Katedry cizích jazyků	25 %	75 %
Katedry českého jazyka a literatury	29 %	71 %
Katedry hudební a výtvarné výchovy	38 %	50 %
Katedry humanitní ostatní	60 %	40 %
Katedry pedagogické a psychologie	30 %	70 %
Katedry přírodních věd	20 %	20 %
Katedry technické	55 %	45 %
Katedra tělesné výchovy	50 %	50 %
Celkem fakulta	37 %	56 %

Zdroj: vlastní zpracování

Jednalo se o doplňkovou otázku, jelikož jsem při rešerši narazil na článek magistry Ireny N. Diatelové Ve Švédsku se diplomky píšou i ve dvojicích, kde zmiňuje: Vzdělávací systém ve Švédsku klade důraz na týmovou spolupráci a otevřenou výměnu názorů. Studenti nejenže často pracují na společných úkolech, ale je také běžné, že diplomové práce vznikají ve dvojicích či trojicích. V článku studentka Natálie popisuje svoji zkušenost takto: „*Prostředí univerzity je na skupinovou práci studentů velmi dobře přizpůsobené, všude na chodbách jsou boxy a stoly, kde se dá společně pracovat. Ze začátku jsem si připadala jako na střední škole a měla jsem pocit, že úroveň výuky je mnohem nižší než v Brně. Pak jsem si ale uvědomila, že si z hodin pamatuju mnohem víc než z přednášek.*“

Názor proděkanky doktorky Veroniky Laufkové: Předpisy a legislativní rámec asi není pro společné psaní závěrečných prací připraven. Takovou variantu by bylo i třeba upravit v akreditaci a zjistit, jak by probíhala kontrola originality od jednotlivých studentů. Na její

odpověď jsem reagoval slovy, že se jedná samozřejmě o technickou věc, podobně jako když kolektiv autorů píše knihu, a že je to spíš vize do budoucna. Proděkanka dále dodala: Rozvoj kompetence týmové spolupráce je velmi důležitý, a studenti by v něm měli být podporováni. Vrstevnické nebo vzájemné učení přináší větší efektivitu, což je běžné i v odborné sféře, kde kolektivní články a monografie získávají největší ocenění. Mohly by vznikat promyšlenější práce. Spolupráci by šlo nabízet jako možnost volby, podobně jako si dnes lze zvolit charakter bakalářské práce.

8.6 Minimální rozsah diplomové práce

Jedenáctá otázka byla: Jaký by měl být podle vás minimální rozsah diplomové práce? Otázka byla položena jako možnost volby s níže předdefinovanými možnostmi s doplněním o informaci: U bakalářské práce je to 54 000 znaků, tedy 30 normostran.

- 72 000 znaků (40 normostran)
- 81 000 znaků (45 normostran)
- 90 000 znaků (50 normostran)
- 99 000 znaků (55 normostran)
- 108 000 znaků (60 normostran)

Průměrná hodnota výsledků při zaokrouhlení nahoru ukazuje na snížení minimálního rozsahu vlastního textu diplomové práce na 99 000 znaků, tedy 50 normostran.

Tabulka 10: Minimální rozsah vlastního textu diplomové práce

Katedry	znaků	normostran
Katedry cizích jazyků	99 000	55
Katedry českého jazyka a literatury	86 143	48
Katedry hudební a výtvarné výchovy	90 000	50
Katedry humanitní ostatní	86 400	48
Katedry pedagogické a psychologie	86 318	48
Katedry přírodních věd	86 400	48
Katedry technické	90 818	50
Katedra tělesné výchovy	93 273	52
Celkem fakulta	88 986	49

Zdroj: vlastní zpracování

Informace od děkana docenta Antonína Jančaříka: U diplomových prací chtěli už v opatření děkana č. 28/2024 zmenšit rozsah ze 108 000 znaků, ale nebyla na tom dostatečná shoda s garanty. Doptal jsem se děkana na možnost stanovit v odůvodněných případech nižší minimální rozsah závěrečné práce. Děkan k tomu dodal: „*To je ten důvod, proč jsme to nesnížili. Garanti dokáží zohlednit specifika oboru a dát případně souhlas ke snížení. Diskutovalo se, že by závěrečné práce měly mít i maximální délkou, protože se najdou práce v rozsahu 300 stran, což pak vyžaduje více práce pro posuzovatele.*“

Proděkanka doktorka Veronika Laufková odpověď upřesnila: Před začátkem akademického roku 2024/2025 se diskuze s garanty programů o snížení rozsahu diplomových prací nestihla. Očekává se, že k diskusi dojde v letním semestru, aby případné úpravy mohly platit od nového akademického roku. Na můj dotaz, zda některé katedry usilovaly o zvýšení požadovaného rozsahu, například Katedra dějin a didaktiky dějepisu, mi bylo odpovězeno, že ta to měla jeden čas na svých webových stránkách.

Dále jsem se proděkanky zeptal na počítání znaků a zda se započítávají přílohy, protože u portfolií by to dávalo smysl. Proděkanka reagovala: Minimální počet znaků u bakalářské práce byl snížen, protože přílohy nejsou počítány jako vlastní text. Rozsah zahrnuje pouze text od úvodu po závěr. Například právě kvůli portfoliím nebo pracím z IT, kde je program uveden jako příloha, zatímco v hlavní části je jen jeho popis. Nejvhodnější je se informovat u garantů studijních programů nebo vedoucích pracovišť, kterým bylo toto opatření představeno, a bylo s nimi prodiskutováno ještě před jeho vydáním. Navrhl jsem, že by toto bylo vhodné napsat do připravované metodiky.

9 Shrnutí výsledků a diskuze

Mnou prozkoumaná teoretická východiska potvrzují, že požadavky na propojení vzdělávání s praxí se táhnou jako červená nit právními předpisy a strategiemi minimálně od roku 2009. Zákon říká, že bakalářské studijní programy jsou koncipovány jako příprava na profesní uplatnění a vysoké školy by měly rozvíjet spolupráci s praxí i při zadávání bakalářských prací. K tomu vybízí i Lombardo a Eichinger (In: Armstrong a Taylor, 2015, s. 1474), kteří píší, že lidé se nejvíce učí a rozvíjí z 70 % díky pracovním zkušenostem. Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030 zdůrazňuje potřebu zaměřit vzdělávání na získávání kompetencí nezbytných pro aktivní občanský, profesní i osobní život. V rámcových požadavcích na pedagogické studijní programy je portfolio zmíněno jako nástroj, jak zmíněný prioritní cíl naplnit.

Propojením povolání, kompetencí a kvalifikací se zabývají i dokumenty Evropská komise. Navázány jsou na ně i mezinárodní výzkumy: REFLEX a PIAAC 2011–2012. Výsledky ukazují, jaké kompetence nejvíce české firmy požadují. Jedná se o dovednost komunikovat s lidmi a vyjednávat (komunikační dovednosti), dovednost identifikovat a řešit problémy, schopnost nést odpovědnost, dovednost samostatně se rozhodovat, dovednost tvořivého a pružného myšlení a jednání (Veteška, 2017, s. 61-62). Zde se nabízí prostor pro portfolio, aby částečně tyto kompetence naplňovaly a připravovaly zkušenější absolventy vybavené měkkými dovednostmi tak, jak to požadují zaměstnavatelé (Zelenka et al. 2019, s. 178–179).

Tato diplomová práce se opírá o kvantitativní výzkum v podobě elektronického dotazníku. Osloveno bylo celkem 476 pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a odpovědělo 73 respondentů, což představuje 15% návratnost odpovědí. Šetření doplňují rozhovory s experty, kteří stáli u rozšíření charakterů bakalářských prací. Proveden byl strukturovaný rozhovor s děkanem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy doc. RNDr. Antonínem Jančaříkem, Ph.D., a polostrukturovaný rozhovor s proděkankou PhDr. Veronikou Laufkovou, Ph.D.

Z výzkumu vychází, že s rozšiřováním terciárního vzdělávání, zejména v oblasti profesně orientovaných programů, je žádoucí upravit možnosti písemného výstupu při ukončení studia a rozšířit jeho formy například o portfolio tak, aby lépe odpovídaly různorodým

požadavkům jednotlivých oborů. Standardní akademická kvalifikační práce se jeví jako vhodná pro akademicky zaměřené studijní programy, které kladou důraz na získávání teoretických znalostí.

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy zvolila cestu benevolence místo povinné změny, rozšířila standardní akademickou kvalifikační práci o charakter portfolia, jež může nabývat pěti podob a ponechala rozhodnutí o jejich využití na jednotlivých katedrách. Zavedení portfolií může být pro katedry konkurenční výhoda u zájemců při volbě studijního programu.

Názory respondentů k používání charakterů bakalářských prací byl následující: 77 % je pro zachování standardní akademická kvalifikační práce, 53 % pro portfolia, 21 % by přidalo jiný charakter a 16 % by bylo pro zrušení bakalářských prací. Za vhodné charaktery k rozšíření byly nejčastěji zvoleny případové studie (42 %) a projekty (32 %). Dle proděkanky doktorky Veroniky Laufkové by pro projekt mohlo být použito portfolio výukových materiálů nebo portfolio tvůrčích výstupů a jejich reflexe. Případovou studii mohou dělat studenti v profesních studijních programech v portfoliu profesního rozvoje.

Nové charaktery bakalářských prací zavedlo opatření děkana č. 28/2024 – Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací. Není proto divu, že většina kateder tyto práce ještě nezadávala a že ani nemá ujasněno, které charaktery vypíše v akademickém roce 2025/2026. Výjimkou je Katedra andragogiky a managementu, která zavedla portfolio charakteru profesního rozvoje pro akademický studijní program Školský management.

Dle zkušeností vyučující z Katedry pedagogiky začala být portfolia zdařile psána a posuzována až po pěti letech od jejich zavedení. Děkan docent Antonín Jančařík v rozhovoru připustil, že lze u opatření očekávat průběžné revize, a to i v souvislosti s metodikou pro kritéria hodnocení závěrečných prací. Výzkum o využívání charakterů bakalářských prací jednotlivými katedrami by bylo vhodné průběžně opakovat.

Níže je uveden procentuální poměr respondentů za celou fakultu, kteří považovali jednotlivá portfolia za vhodná. Podrobnější výsledky za jednotlivé katedry jsou uvedeny v empirické části.

- a) portfolio založené na reflexi pedagogické praxe (44 %)
- b) portfolio výukových materiálů a jejich reflexe (44 %)
- c) portfolio tvůrčích výstupů a jejich reflexe (34 %)
- d) portfolio založené na reflexi průběhu bakalářského studia (26 %)
- e) portfolio profesního rozvoje (30 %)

Na základě odpovědí respondentů byl vypočítán minimální rozsah vlastního textu diplomové práce na 99 000 znaků, tedy 50 normostran. Jedná se o snížení z 108 000 znaků (60 normostran).

Přínos portfolií se očekává především pro samotné studenty. Jsou vnímána jako nástroj pro vlastní reflexi, který umožňuje lepší propojení získaných teoretických znalostí s jejich praktickým využitím. Portfolio může zároveň sloužit jako pomůcka pro budoucí zaměstnání.

Podvod jako plagiátorství či ghostwriting, je respondenty u portfolií vnímán jako méně pravděpodobný ve srovnání se standardní akademickou kvalifikační prací. Využití umělé inteligence jako možného nástroje podvodného jednání však bylo hodnoceno stejně u obou charakterů. Portfolio může být pro studenty motivačnější ke psaní než tradiční akademická práce, myslí si to nadpoloviční většina respondentů (55 %), třetina se domnívá, že riziko demotivace je stejné.

Výzkum zjišťoval i názor na možnost psát závěrečné práce ve dvojicích či trojicích. To by si dokázala představit přibližně třetina respondentů. Legislativní rámec pro tuto variantu zatím připraven není, vyžadoval by akreditační úpravy a specifikaci kontroly originality. Rozvoj kompetence týmové spolupráce je však považován za důležitý, neboť vrstevnické učení zvyšuje efektivitu a umožňuje vznik kvalitnějších prací.

10 Doporučení pro praxi

Téma formy závěrečných prací nabízí nejen u vysokoškolského studia obrovský potenciál k výzkumu. Například v knize od profesora Jana Průchy *Vzdělávací systémy v zahraničí: encyklopedický přehled školství v 30 zemích Evropy, v Japonsku, Kanadě, USA* z roku 2017 jsem k formě závěrečných prací prakticky nenašel použitelné informace.

Vzhledem k tomu, že jsem ve vnitřních předpisech fakulty postrádal napsaný účel psaní závěrečné práce, který by zvyšoval motivaci dle Pinka (In: Armstrong a Taylor, 2015, s. 882), navrhl jsem na základě názorů pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a teoretické rešerše uvádět v opatření děkana k podrobnostem k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací a metodikách kateder pro psaní závěrečné práce tuto formulaci: Závěrečná práce má prokázat, že student disponuje analytickým a kritickým myšlením, dokáže systematicky pracovat s odbornými zdroji po obsahové i metodologické stránce a umí aplikovat teoretické znalosti v praxi. Zvládne samostatné zpracování odborného tématu, analýzu dat, formulaci myšlenek. Současně prokazuje kompetenci práce na dlouhodobém úkolu a kompetenci spolupráce s vedoucím práce i případnými respondenty.

Doporučil bych i vymežit pojem standardní akademická kvalifikační práce. Definice může znít takto: písemný odborný text splňující určité metodologické a formální požadavky jako je práce s odbornými zdroji a jejich citování. Obsahuje zpravidla úvod, teoretickou a empirickou část nebo deskriptivně–analytickou část a závěr.

Za vhodné bych považoval vymezení, že i standardní akademické kvalifikační práce, mohou nabývat různých podob, příkladem může být literature review, policy paper (analytická práce), research paper (výzkumná práce), rozšířený position paper, historická studie (Pravidla pro zpracování bakalářských prací na programu Mezinárodní vztahy, s. 1). Lze namítnout, že se jedná o anglické pojmenování běžně používaných forem, ale i sjednocení názvosloví by bylo nápomocné.

V opatření děkana č. 28/2024 jsem nenalezl, jak je to s počítáním znaků a zda se započítávají přílohy, protože u portfolií by to dávalo smysl. Minimální počet znaků u bakalářské práce byl snížen, protože přílohy nejsou počítány jako vlastní text. Rozsah zahrnuje pouze text od úvodu po závěr. Domnívám se, že by toto bylo vhodné napsat do připravované metodiky.

Závěr

Cílem výzkumu bylo zjistit názory pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy na zavedení nových charakterů bakalářských prací a jejich vhodnost pro jednotlivé katedry a jejich přínosy a rizika. Výzkum také mapoval postoj vyučujících k délce diplomových prací.

Na základě názorů vyučujících jsem formuloval účel psaní závěrečné práce. Ta má prokázat, že student disponuje analytickým a kritickým myšlením, dokáže systematicky pracovat s odbornými zdroji po obsahové i metodologické stránce a umí aplikovat teoretické znalosti v praxi. Zvládne samostatné zpracování odborného tématu, analýzu dat, formulaci myšlenek. Současně prokazuje kompetenci práce na dlouhodobém úkolu a kompetenci spolupráce s vedoucím práce i případnými respondenty.

Výsledky ukazují, že se zvětšujícím se důrazem na profesní zaměření vysokoškolského vzdělávání roste potřeba upravit charaktery bakalářských prací. Standardní akademická kvalifikační práce je považována za přínosnou pro akademicky orientované programy, zatímco portfolia nabízejí lepší přípravu k výkonu povolání.

Nové charaktery byly zavedeny opatřením děkana č. 28/2024, přičemž jednotlivé katedry mají možnost volby. Z analýzy odpovědí respondentů vyplývá, že 77 % podporuje zachování standardní akademické práce, zatímco 53 % vítá zavedení portfolií. Za nejvhodnější charaktery jsou považovány portfolio založené na reflexi pedagogické praxe (44 %) a portfolio výukových materiálů a jejich reflexe (44 %).

Výsledky výzkumu ukazují, že portfolia jsou vnímána jako méně náchylná k podvodnému jednání, jako je plagiátorství či ghostwriting, ve srovnání se standardní akademickou kvalifikační prací. Možné zneužití umělé inteligence však bylo hodnoceno stejně u obou forem. Z hlediska motivace studentů představují portfolia atraktivnější variantu pro nadpoloviční většinu respondentů.

Na základě odpovědí respondentů byl vypočítán minimální rozsah vlastního textu diplomové práce na 99 000 znaků, tedy 50 normostran. Jedná se o snížení z 108 000 znaků (60 normostran). Možnost psát závěrečnou práci ve dvojici nebo trojici si dokáže představit třetina respondentů, přestože legislativní rámec pro tuto variantu dosud není připraven.

Sebereflexe výzkumu ukazuje, že sběr dat proběhl efektivně, avšak nižší návratnost dotazníkového šetření mohla ovlivnit zobecnitelnost výsledků. Pro budoucí zkoumání by bylo vhodné výzkum zopakovat po několika letech, aby bylo možné analyzovat, jak se osvojení nových charakterů bakalářských prací vyvíjí.

Celkově lze konstatovat, že zavedení nových charakterů bakalářských prací odráží trend směřující ke zvětšení propojení vzdělávání s praxí, tím se naplňují legislativní požadavky a Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030. Přínos portfolií se očekává především pro samotné studenty, kterým může pomoci v budoucím zaměstnání. Závěry výzkumu mohou sloužit jako podklad pro další úpravy opatření děkana a metodik kateder nejen v rámci Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

Seznam použitých informačních zdrojů

ARMSTRONG, M. a S. TAYLOR, 2015. *Řízení lidských zdrojů – Moderní pojetí a přístupy*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-9883-7.

Bakalářské studium | Katedra psychologie [online]. © 3.10.2024 [vid. 2025-03-30]. Dostupné z: <https://kps.pedf.cuni.cz/bakalarske-studium>

Bílá kniha terciárního vzdělávání [online]. © 2013 – 2024 [vid. 2024-01-07]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>

ČORNEJOVÁ, I. et al., 1995. *Dějiny Univerzity Karlovy*. I, 1347/48-1622. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7066-968-3.

ČUNÁTOVÁ, T., 2021. Psaní diplomky je dlouhá cesta. Osm procent studentů podvádí. *Časopis Atrium*. Brno: Masarykova Univerzita, [online]. © 3. 12. 2021 [vid. 2024-12-01]. <https://atrium.fss.muni.cz/studium/psani-diplomky-je-dlouha-cesta-osm-procent-studentu-podvadi>

Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity zavede změnu bakalářských zkoušek [online]. © 2025 [vid. 2025-01-29]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/pro-media/tiskove-zpravy/ekonomicko-spravni-fakulta-masarykovy-univerzity-zavede-zmenu-bakalarskych-zkousek>

DOLEŽAL, J. 2023. *Projektový management: Komplexně, prakticky a podle světových standardů*, 2. vydání. Praha: Grada, ISBN 978-80-271-6724-1.

GAVORA, P., 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315.

HELUS, Z. 2011. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-7201-1.

HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0982-9.

Literature Reviews - The Writing Center • University of North Carolina at Chapel Hill [online]. © 2025 [vid. 2025-01-30].

Dostupné z: <https://writingcenter.unc.edu/tips-and-tools/literature-reviews>

Metodika pro psaní diplomových prací na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání [online]. © 2025 [vid. 2025-02-25].

Dostupné z: <https://www.kamv.cz/metodika-k-dp-a-bp>

Nahrazení bakalářské práce na FPH bakalářským projektem – Fakulta podnikohospodářská – Vysoká škola ekonomická v Praze [online]. © 2000 – 2024 [vid. 2024-01-07]. Dostupné z: <https://fph.vse.cz/aktuality/nahrazeni-bakalarske-prace-na-fph-bakalarskym-projektem/>

Nariženi vlády č. 274/2016 Sb., o standardech pro akreditace ve vysokém školství [online]. ©2013 – 2025 [vid. 2025-01-31]. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/legislativa>

Opatření děkana č.: 22/2014, kterým se stanovují obsahové, formální a technické náležitosti týkající se zpracování a odevzdání závěrečných prací [online]. © 2025 [vid. 2025-02-14]. Dostupné z:

https://wwwmod.pedf.cuni.cz/udeska/files/opatreni_dekana/opad_c._22_2014.pdf

Opatření děkana č.: 37/2017 O podrobnostech pro závěrečné práce [online]. © 2025 [vid. 2025-02-14]. Dostupné z:

https://wwwmod.pedf.cuni.cz/udeska/files/opatreni_dekana/opad_c._372017_o_podrobnostech_pro_zaverecne_prace.pdf

Opatření děkana č.: 28/2024 Podrobnosti k zadávání, zpracovávání a odevzdávání závěrečných prací [online]. © 7. říjen 2024 [vid. 2024-10-18]. Dostupné z: https://wwwmod.pedf.cuni.cz/udeska/files/opatreni_dekana/opad_28_2024_prace.pdf

Opatření rektora č. 13/2020 - Univerzita Karlova [online]. © 2025 [vid. 2025-02-14]. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-10442.html>

Plány realizace Strategického záměru pro oblast vysokých škol [online]. ©2013–2025 [vid. 2025-01-31]. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/strategicky-zamer>

Pravidla pro organizaci studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy - Úplné znění ke dni 1. 10. 2019 [online]. © 7. říjen 2024 [vid. 2024-12-01]. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-8427.html>

- Pravidla pro zpracování bakalářských prací na programu Mezinárodní vztahy* [online].
© 2025 [vid. 2025-01-30]. Dostupné z: <https://mve.fss.muni.cz/studenti/zaver-studia>
- PRŮCHA, J., 2014. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-9342-9.
- PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA, 2014. *Andragogický slovník*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-8994-1.
- PRŮCHA, J., 2015. *Srovnávací pedagogika: mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0870-9.
- Rámcové požadavky na studijní programy, jejichž absolvováním se získává odborná kvalifikace k výkonu regulovaných povolání pedagogických pracovníků* [online].
©2013–2025 [vid. 2024-02-21]. Dostupné z:
<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/ramcove-pozadavky-na-studijni-programy-jejichz-absolvovanim-1>
- RYŠKA, R. a M. ZELENKA, 2011. *Absolventi vysokých škol: hodnocení vzdělání, uplatnění na trhu práce, kompetence*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Středisko vzdělávací politiky, ISBN 978-80-7290-527-0.
- Sbírka zákonů a nařízení pro Universitu Komenského v Bratislavě část druhá studijní předpisy obecné, 1933*. Bratislava, [online]. ©2019 [vid. 2024-12-15].
Dostupné z: <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/100023?locale-attribute=en>
- SEKERAK, M., 2022. 'I am De Facto a Thief in this Matter': Thesis Plagiarism Cases of Elected Representatives and the Concept of Political Accountability (Case Study of Slovakia and the Czech Republic). *European review*, Chichester, England, roč. 30, č. 6, s. 872-893. [online]. © 2025 [vid. 2025-02-14]. Dostupné z:
<https://doi.org/10.1017/S1062798722000072> ISSN 1062-7987.
- Strategický záměr ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021* [online].
©2013–2025 [vid. 2025-01-31]. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/strategicky-zamer>
- TRÍŠKA, J. 1977. *Disertace pražské univerzity 16.-18. století*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 60-006-77

Učitelství pro 1. stupeň | Katedra preprimární a primární pedagogiky [online]. © 2025 [vid. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://kppp.pedf.cuni.cz/index.php/ucitelstvi-pro-1-stupen>

VETEŠKA, J. a M. TURECKIOVÁ, 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1770-8.

VETEŠKA J., 2017. *Kompetence studentů a absolventů škol - teoretická východiska a příklady dobré praxe*. Praha: Česká andragogická společnost. ISBN 978-80-906894-0-4.

Ve Švédsku se diplomky píšou i ve dvojicích [online]. © 2019-03-18 [vid. 2025-01-18]. Dostupné z: <https://www.em.muni.cz/student/11500-ve-svedsku-se-diplomky-pisou-i-ve-dvojicich>

VII. úplné znění Studijního a zkušebního řádu Univerzity Karlovy - ke dni 14. 2. 2024 [online]. © 7. říjen 2024 [vid. 2024-12-01]. Dostupné z: https://cuni.cz/UK-146-version1-zmena_studijniho_a_zkusebniho_radu_unor_2024___vii_uplne_zneni.pdf

Zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb. - Úplné znění ke dni 1. 4. 2021 [online]. ©2013 – 2024 [vid. 2024-01-07]. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/dokumenty/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach>

Zápis ze zasedání Rady pro vnitřní hodnocení [online]. © 2025 [vid. 2025-01-29].

Dostupné z:

https://is.muni.cz/do/rect/RVH/67932459/2024/2024_03_12_Zapis_z_jednani_RVH.pdf

ZELENKA, M. et al., 2019. *Souhrnná zpráva o šetření Absolvent 2018*. Praha: Středisko vzdělávací politiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a Centrum pro studium vysokého školství, ISBN 978-80-86302-84-3.

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Nástroj umělé inteligence jsem využil jako podporu při formulaci textu, úpravě stylistiky a kontrole pravopisu.

Seznam příloh

Příloha 1 – Ukázka elektrického dotazníku

Příloha 3 – Vzor informovaného souhlasu s poskytnutím individuálního rozhovoru pro účely výzkumu k diplomové práci

Příloha 3 – Struktura profesního rozvoje dle Metodiky pro psaní diplomových prací na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání

Příloha 4 – Náležitosti bakalářské práce – portfolia profesního rozvoje ve studijním oboru 7505R008 Vychovatelství a zásady pro její hodnocení

Příloha 1 – Ukázka elektrického dotazníku

Název: Závěrečné práce vysokoškolského studia

Vážení,

jaký je váš názor na podobu bakalářských prací a rozsah diplomových prací? Jsem student Andragogiky a managementu vzdělávání a píšu diplomovou práci na téma *Nové formy závěrečných prací vysokoškolského studia*. V empirické části zjišťuji názory pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy (resp. posuzovatelů závěrečných prací) na toto téma. Mohu vás poprosit o vyplnění dotazníku do 15. března 2025? Děkuji

1. Jaký je podle vás účel psaní bakalářské práce?

(Seřaďte dle priority – nejvýše = nejdůležitější.)

- Student má prokázat analytické a kritické myšlení.
- Student má prokázat schopnost práce s odborným textem a zdroji.
- Student má prokázat praktické dovednosti.
- Psaní práce má studenta připravit na budoucí profesní kariéru.
- Student má prokázat schopnost navrhnout řešení a aplikovat teoretické znalosti v reálných situacích.
- Student má získat informace nad rámec výuky o tématu, které ho zajímá.
- Student má generovat originální myšlenky.

2. Zde můžete doplnit další účel psaní bakalářské práce:

.....

3. Prokážou podle vašeho názoru studenti výše uvedené kompetence a dovednosti již během studia, například v seminárních pracích?

Likertova škála („souhlasím“, „spíše souhlasím“, „tak napůl“, „spíše nesouhlasím“, „nesouhlasím“)

Nabízené možnosti	souhlasím	spíše souhlasím	tak napůl	spíše nesouhlasím	nesouhlasím
a) Analytické a kritické myšlení.	o	o	o	o	o
b) Práce s odborným textem a zdroji.	o	o	o	o	o
c) Aplikace teorie v realitě.	o	o	o	o	o
d) Informace nad rámec výuky.	o	o	o	o	o
e) Praktické dovednosti.	o	o	o	o	o
f) Příprava na budoucí kariéru.	o	o	o	o	o
g) Originální myšlenky.	o	o	o	o	o

4. Jaké procento závěrečných prací, které jste posuzoval/a, mělo podle vašeho názoru jiný přínos než jen pro samotného studenta? Například společenský přínos, bylo součástí většího výzkumu nebo mělo reálný dopad na zkoumanou instituci?

- 0%
- 10%
- 20%
- 30%
- 40%
- 50%
- 60%
- 70%
- 80%
- 90%
- 100%

5. Jaký by podle vašeho názoru měl být charakter bakalářské práce?

(Možno zvolit více možností nebo variantu d.)

- Standardní akademická kvalifikační práce
- Portfolia v podobě uvedené v otázce šest
- Jiný charakter (uved'te jaký v otázce 8)
- Zrušil/a bych povinnost psaní bakalářské práce

6. Jaké charaktery bakalářské práce jsou vhodné pro vaši katedru?

(Možno zvolit více možností.)

- Standardní akademická kvalifikační práce
- Portfolio založené na reflexi pedagogické praxe
- Portfolio výukových materiálů a jejich reflexe
- Portfolio tvůrčích výstupů a jejich reflexe
- Portfolio založené na reflexi průběhu bakalářského studia
- Portfolio profesního rozvoje

7. Můžete uvést přínosy portfolií?

.....

8. Pokud by se měly charaktery bakalářské práce rozšiřovat, které vám přijdou jako vhodné?

(Možno zvolit více možností.)

- Projekt** (realizovaný během studia, může mít společenský přínos nebo i podnikatelský charakter)
- Podrobná zpráva o odborné stáži**
- Rozsáhlejší prezentace** (např. o účasti na fakultním výzkumném projektu)
- Odborný research**
- Policy paper**
- Případová studie**
- Datová analýza**
- Jiné**

9. Jaká je podle vás míra rizika jednotlivých typů podvodů při zavedení nových charakterů závěrečných prací ve vysokoškolském studiu oproti stávající podobě?

Likertova škála („výrazně menší“, „menší“, „stejná“, „větší“, „výrazně větší“)

- Plagiátorství
- Ghostwriting (psaní na zakázku)
- Využití umělé inteligence
- Demotivace studenta

10. Souhlasili byste s možností psát závěrečné práce ve dvojicích nebo trojicích, pokud by rozsah na jednoho studenta zůstal stejný?

- ano
- ne

11. Jaký by měl být podle vás minimální rozsah **diplomové práce**?

(U bakalářské práce je to 54 000 znaků, tedy 30 normostran.)

- 72 000 znaků (40 normostran)
- 81 000 znaků (45 normostran)
- 90 000 znaků (50 normostran)
- 99 000 znaků (55 normostran)
- 108 000 znaků (60 normostran)

12. Jaká je vaše primární katedra?

- Katedra andragogiky a managementu vzdělávání
- Katedra anglického jazyka a literatury
- Katedra biologie a environmentálních studií
- Katedra české literatury
- Katedra českého jazyka
- Katedra dějin a didaktiky dějepisu
- Katedra francouzského jazyka a literatury
- Katedra germanistiky
- Katedra hudební výchovy
- Katedra chemie a didaktiky chemie
- Katedra informačních technologií a technické výchovy
- Katedra matematiky a didaktiky matematiky
- Katedra občanské výchovy a filozofie
- Katedra pedagogiky
- Katedra preprimární a primární pedagogiky
- Katedra psychologie
- Katedra rusistiky a lingvodidaktiky
- Katedra speciální pedagogiky
- Katedra tělesné výchovy
- Katedra výtvarné výchovy

Příloha 2 - Vzor informovaného souhlasu s poskytnutím individuálního rozhovoru pro účely výzkumu k diplomové práci

Informovaný souhlas

Souhlas s poskytnutím individuálního rozhovoru pro účely výzkumu k diplomové práci

Vážená pane / paní,

v souvislosti s Vaší účastí na výzkumu k diplomové práci, jejímž cílem je **zjistit názor pedagogických pracovníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy k rozšíření současné formy bakalářských a diplomových prací. Jaké hlavní přínosy a rizika vidí pedagogičtí pracovníci pro zavedení nových forem. Dále bude zjišťovat, jaké jsou nové možnosti závěrečných prací vysokoškolského studia DP)**, se na Vás obracím s žádostí o poskytnutí individuálního rozhovoru. Vaše názory a zkušenosti přispějí k řešení problémů, kterých se výzkum týká.

Rozhovor není zatížen žádným rizikem. Pokud by Vám však některá otázka byla nepříjemná, nemusíte na ni odpovídat. Máte také právo rozhovor kdykoliv přerušit, a i bez uvedení důvodů v něm nepokračovat.

Ujišťuji Vás, že rozhovor je důvěrný. Rozhovor bude nahráván, aby Vaše informace, které v něm zazní, mohly být odborně zpracovány. Vaše identita bude známa výzkumníkovi, který s touto informací bude pracovat v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, zákonem č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s nařízením (EU) 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR). Výsledky rozhovoru budou použity výhradně pro účely *diplomové práce* s uvedením vašeho jména.

Aby bylo možné kvalifikovaně zpracovat všechny informace, které mi sdělíte, prosím, abyste k takovému zpracování udělil svůj dobrovolný souhlas.

S úctou a poděkováním, Tomáš Kutil

Subjekt: Katedra andragogiky a managementu vzdělávání (KAMV), Myslíkova 7, Praha 1, 110 00

Kontaktní osoba: Tomáš Kutil

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem byl/a informován/a o tom, že podle výše uvedených právních předpisů o zpracování osobních údajů mám právo:

- kdykoliv odvolat udělený souhlas, a to pro každý ze shora uvedených účelů samostatně;
- vyžádat si informaci o tom, jaké mé osobní údaje zpracovávány;
- vyžádat si opravu nebo doplnění mých osobních údajů;
- žádat výmaz osobních údajů, pro jejichž zpracování již dále není důvod;
- žádat omezení zpracování údajů, které jsou nepřesné, neúplné nebo u nichž odpadl důvod jejich zpracování, ale nesouhlasím s jejich výmazem;
- žádat umožnění přenesení zpracovávaných údajů;
- vznést námitku proti zpracování mých osobních údajů pro přímý marketing, včetně souvisejícího profilování;
- nebýt předmětem automatizovaného individuálního rozhodování, včetně profilování;
- mám právo dostat odpověď na svou žádost bez zbytečného odkladu, v každém případě do jednoho měsíce od obdržení žádosti správcem.

Pro kontaktování správce ve věci zpracování osobních údajů lze využít následující kontakt (telefonní číslo, emailová adresa) na výzkumníka

Jméno a příjmení, tel.:: e-mail:

- a. Potvrzuji, že jsem si přečetl/a tento informovaný souhlas týkající se výše uvedeného individuálního rozhovoru a porozuměl/a mu.
- b. Souhlasím s tím, že úryvky z individuálního rozhovoru mohou být součástí diplomové práce. Beru na vědomí, že rozhovor mi bude zaslán k autorizaci.
- c. Prohlašuji, že jsem byl seznámen s tím, že po obhajobě diplomové práce budou individuální rozhovor a s ním spojené materiály smazány.
- d. Prohlašuji, že jsem byl/a poučena o možnosti klást otázky. Rovněž prohlašuji, že všem výše uvedeným skutečnostem a poskytnutým informacím rozumím a beru je na vědomí. Nemám žádné další otázky ani nejasnosti a vyslovuji svůj výslovný svobodný souhlas s účastí na individuálním rozhovoru.
- e. Prohlašuji, že jsem plně způsobilý/á k právním úkonům a jako takový/á prohlašuji, že jsem informován/a o skutečnosti, že individuální rozhovor poskytuji dobrovolně a jsem oprávněn/a kdykoliv od něj odstoupit.
- f. Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním mých osobních a citlivých údajů v rozsahu a způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu.

Tento souhlas je sepsán ve dvou vyhotoveních s povahou originálu, přičemž jedno vyhotovení obdrží účastník výzkumu a jedno vyhotovení obdrží výzkumník diplomové práce.

Účastník výzkumu:	Podpis (Praha, 18. 10. 2025)
Výzkumník:	Bc. Tomáš Kutil Podpis (Praha, 18. 10. 2025)

Příloha 3

Struktura profesního rozvoje dle Metodiky pro psaní diplomových prací na Katedře andragogiky a managementu vzdělávání, s. 21

Portfolio je soubor reflektovaných materiálů dokumentujících profesní rozvoj, jehož cílem je dokladovat profesní růst studenta během bakalářského studia a připravit jej na výkon budoucí profese.

Základní strukturu práce tvoří tyto části:

- Předmluva nebo úvod (reflexe procesu tvorby portfolio, osobní sdělení k výběru tématu).
- Profesní strukturovaný životopis (přehled kariérního a studijního růstu).
- Odborná esej (analytická práce na zvolené téma, propojení s profesním zaměřením).
- Seznam prostudovaných odborných zdrojů a konspekt jedné klíčové knihy.
- Klíčové téma - stěžejní část portfolio
- Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu.

Klíčové téma tvoří stěžejní část a konkrétní zaměření portfolio a vychází z obsahu bakalářského studia oboru Školský management. Student se může například zaměřit na následující oblasti (vždy po dohodě s vedoucím práce): Návrh strategie řízení pedagogického procesu, plán profesního rozvoje pedagogického týmu, model školního strategického plánu, návrh rozpočtu a alokace zdrojů ve škole, plán komunikace školy, koncepce hodnocení a motivace pedagogů, vlastní koncepce ke konkurznímu řízení a další. V části věnované prostudovaným odborným zdrojům (minimálně 8) student reflektuje jejich přínos, přičemž se zaměří na podrobnou reflexi vybrané klíčové publikace.

Portfolio může student vhodně doplnit následujícími dokumenty:

- Seznam profesních úspěchů a ocenění.
- Certifikáty, osvědčení, doklady o vzdělávacích aktivitách.
- Další dokumentace k manažerské činnosti.

Rozsah jednotlivých částí vychází z celkového minimálního rozsahu pro bakalářské práce (tedy 30 ns) a je po dohodě s vedoucím práce upraven pro potřeby portfolia. Orientační doporučený rozsah jednotlivých částí:

- úvodní část: 3600 znaků včetně mezer
- odborná esej: 7200 znaků včetně mezer
- rozbor klíčové publikace: 1800 znaků včetně mezer
- závěrečná reflektivní úvaha: 3600 znaků včetně mezer

Příloha 4

Náležitosti bakalářské práce – portfolia profesního rozvoje ve studijním oboru 7505R008 Vychovatelství a zásady pro její hodnocení

Na základě opatření děkana č. 22/2014 (čj. 10222/2014), kterým se stanovují obsahové, formální a technické náležitosti týkající se zpracování a odevzdání závěrečných prací, předepisují ve smyslu části I., čl. 1, odstavce 4 tohoto opatření následující náležitosti portfolia profesního rozvoje a zásady pro jeho hodnocení.

Smyslem bakalářské práce koncipované jako portfolio profesního rozvoje je dokladovat profesní rozvoj studenta a jeho odborný růst v průběhu studia, který se mj. odráží v jeho schopnosti tvůrčí reflexe nabývání profesních kompetencí, práce s textem a informačními zdroji. Na bakalářskou práci tohoto typu se vztahují veškerá ustanovení opatření děkana č. 22/2014 platná pro bakalářské práce. Název práce v češtině zní *Portfolio profesního rozvoje (jméno a příjmení ve 2. pádu)*. Název práce v angličtině zní *Portfolio of professional development (name and surname)*. Doporučená klíčová slova v češtině: *portfolio, profesní rozvoj, Vychovatelství*, jméno a příjmení studenta, profesní působiště studenta (*např. školní družina*). Doporučená klíčová slova v angličtině: *portfolio, professional development, Education, name and surname of the student, professional sphere e.g. after-school club*. Portfolio má část povinnou a část nepovinnou, přičemž pro povinnou část je předepsána závazná struktura.

Závazná struktura povinné části:

1. Předmluva.
2. Profesní strukturovaný životopis.
3. Odborná esej na zvolené téma (téma se musí vztahovat ke studijnímu oboru).
4. Seznam prostudované odborné literatury vážící se obsahově k předmětům studia.
5. Konspekt knihy, která studenta ovlivnila či formovala po profesní stránce.
6. Profesiografický rozbor vychovatele nebo pedagoga volného času.
7. Případová studie školy či školského zařízení.
8. Písemná příprava na ucelenou volnočasovou výchovnou aktivitu.
9. Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu.
10. Soupis použité literatury a pramenů.

Pro jednotlivé části portfolia je stanoven následující doporučený rozsah: předmluva 1-2 normostrany, profesní životopis 1-4 strany, odborná esej 4-8 normostran, konspekt 3-6 normostran, profesiografie 10-20 normostran, případová studie školy 10-20 normostran, písemná příprava 2-4 normostrany, závěrečná úvaha 2-4 normostrany.

Doporučená struktura nepovinné části:

1. Komentovaný seznam profesních úspěchů, ocenění apod. za celou dobu studia oboru.
2. Osvědčení DVPP a jiné certifikáty získané v průběhu studia oboru.
3. Dokumentace pedagogické práce autora v průběhu posledního školního roku.

Pro nepovinnou část portfolia je doporučen maximální rozsah 10 stran.

Minimální rozsah práce je 40 normostran textu (bez příloh), nedoporučuje se větší rozsah než 60 normostran textu (bez příloh).

Portfolia budou hodnocena vedoucím a oponentem bakalářské práce bodováním jednotlivých částí:

1. Formální náležitosti portfolia (úplnost, dodržení zadání, úprava) – max. 5 b.
2. Hodnocení formální stránky předmluvy a formální stránky životopisu – max. 10 b.
3. Hodnocení eseje – max. 20 b.
4. Hodnocení seznamu prostudované literatury – max. 10 b.
5. Hodnocení konspektu – max. 10 b.
6. Hodnocení profesiografie – max. 20 b.
7. Hodnocení případové studie – max. 20 b.
8. Hodnocení písemné přípravy na volnočasovou aktivitu – max. 5 b.

Celkem max. 100 bodů

100-86 bodů výborně

85-71 bodů velmi dobře

70-55 bodů dobře

54-0 bodů neprospěl(a)

V Praze 1. prosince 2014

Prof. PhDr. Eliška Walterová CSc., v. r. garant studijního oboru Vychovatelství